

IZLAZAK IZ SJENKE



Razmatranje procesa trgovine ljudima čije su žrtve
pripadnici manjina, uključujući nacionalne manjine

Objavili Ured specijalne predstavnice i koordinatorice OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima (OSR/CTHB) i OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR)

© 2024 OSCE/OSR CTHB i OSCE/ODIHR

ISBN 978-3-903128-81-1

Ured specijalne predstavnice i koordinatorice OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima
Wallnerstr. 6, 1010 Beč, Austrija, Tel: + 43 1 51436 6664, Fax: + 43 1 51436 6299
Email: info-cthb@osce.org, <https://www.osce.org/cthb>

OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR)
Miodowa 10 00-251, Varšava, Poljska, Tel: +48 22 520 06 00, Fax: +48 22 520 0605
Email: office@odihhr.pl, <https://www.osce.org/odihhr>

Navesti kao: Izlazak iz sjenke: Razmatranje procesa trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina, uključujući nacionalne manjine (Beč/Varšava, 2024.)

Sva prava zadržana. Sadržaj ove publikacije može se slobodno koristiti i kopirati u svrhu obrazovanja i u druge nekomercijalne svrhe, pod uvjetom da svaka reprodukcija navodi Ured specijalnog predstavnika i koordinatora OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima i OSCE/ODIHR kao izvor.

Dizajn: Tina Feiertag
Ilustracije: Shutterstock

Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE) je panevropska organizacija za sigurnost čijih se 57 država članica prostire na geografskom području od Vankuvera do Vladivostoka. U svojstvu organizacije regionalnog karaktera u skladu sa Poglavljem VIII Povelje Ujedinjenih nacija, OSCE je jedan od primarnih instrumenata za rano upozoravanje, sprečavanje sukoba, upravljanje krizama i postkonfliktnu rehabilitaciju u svom području. Njegov pristup sigurnosti je jedinstven u tome što je i sveobuhvatan i kooperativan: sveobuhvatan po tome što se bavi trima dimenzijama sigurnosti - ljudskom, vojno-političkom i ekonomskom/ekološkom. Prema tome, bavi se širokim spektrom sigurnosnih pitanja, uključujući ljudska prava, kontrolu naoružanja, mjere izgradnje povjerenja i sigurnosti, nacionalne manjine, demokratizaciju, strategije rada policije, borbu protiv terorizma i ekonomske i ekološke aktivnosti.

DRŽAVE ČLANICE: Albanija | Andora | Armenija | Austrija | Azerbejdžan | Belgija | Bjelorusija | Bosna i Hercegovina | Bugarska | Cipar | Crna Gora | Češka Republika | Danska | Estonija | Finska | Francuska | Grčka | Gruzija | Hrvatska | Irska | Island | Italija | Kanada | Kazahstan | Kirgistan | Latvija | Lihtenštajn | Litvanija | Luksemburg | Mađarska | Malta | Moldavija | Monako | Mongolija | Nizozemska | Norveška | Njemačka | Poljska | Portugal | Rumunija | Ruska Federacija | San Marino | Sjedinjene Američke Države | Sjeverna Makedonija | Slovačka | Slovenija | Srbija | Sveta Stolica | Španija | Švedska | Švicarska | Tadžikistan | Turkmenistan | Turska | Ujedinjeno Kraljevstvo | Ukrajina | Uzbekistan |

AZIJSKI PARTNERI ZA SARADNJU: Afganistan | Australija | Japan | Republika Koreja | Tajland
MEDITERANSKI PARTNERI ZA SARADNJU: Alžir | Egipt | Izrael | Jordan | Maroko | Tunis

Materijali u ovoj publikaciji su namijenjeni samo za potrebe općeg informiranja i predstavljani su u prikazanom stanju, bez garancija bilo koje vrste, uključujući i prikladnost za bilo koju namjenu. OSCE naročito ne daje nikakve garancije u pogledu tačnosti ili potpunosti informacija sadržanih u ovoj publikaciji. Stavovi, nalazi, tumačenja i zaključci izraženi u ovoj publikaciji pripadaju autoru ili autorima i ne predstavljaju nužno zvanični stav OSCE-a i/ili njegovih država članica. U mjeri u kojoj to dozvoljava zakon, OSCE ne prihvata nikakvu odgovornost za bilo kakve nastale ili pretrpljene gubitke, štete, odgovornosti ili troškove, koji mogu da nastanu kao rezultat korištenja informacija sadržanih u ovoj publikaciji ili u vezi s tim. Ova publikacija se ne bavi pitanjima odgovornosti, pravne ili neke druge, za djela ili propuste bilo koje osobe. Korištenje konkretnih odrednica za zemlje ili teritorije ne implicira nikakav stav izdavača, OSCE-a, u vezi sa pravnim statusom tih zemalja ili teritorija, njihovim vlastima i institucijama ili određivanjem njihovih granica.

Sadržaj

	AKRONIMI I SKRAĆENICE	4
	IZRAZI ZAHVALNOSTI	4
	UVODNA RIJEČ	5
	SAŽETAK	6
	UVOD	8
	Metodologija	8
	Svrha i struktura ove studije	9
	Terminologija	10
1	PRAVNI OKVIR I OKVIR POLITIKA DJELOVANJA	12
	Međunarodni i regionalni pravni instrumenti za borbu protiv trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina	13
	Obaveze država članica OSCE-a	15
2	FAKTORI UGROŽENOSTI TRGOVINOM LJUDIMA VEZANI ZA PRIPADNOST MANJINAMA	16
	Strukturni faktori ugroženosti: baština diskriminacije	17
	Uzajamna povezanost ličnih faktora ugroženosti	18
	Neproporcionalan utjecaj ugroženosti proistekle iz okoline i konteksta	22
	Primjeri efikasnih mjera za smanjivanje ugroženosti nacionalnih manjina trgovinom ljudima	23
3	OD IDENTIFIKACIJE DO PRISTUPA PRAVDI	26
	Identifikacija žrtve trgovine ljudima	27
	Prava žrtava i pristup uslugama	28
	Pristup pravdi	29
	Primjeri efektivnih mjera smanjenja rizika diskriminacije u pružanju usluga i pristupu pravdi	30
4	RJEŠAVANJE PROBLEMA POŠTIVANJA PRAVA I ZADOVOLJENJA POTREBA ŽRTAVA: PREPORUKE O POLITIKAMA RADA	34
	Prevenција: Rješavanje faktora podložnosti manjina trgovini ljudima	35
	Protekcija (Zaštita): Bolja identifikacija i pomoć žrtvama pripadnicima manjina i nacionalnih manjina	35
	Procesuiranje: Bolji pristup pravdi za žrtve pripadnike manjina i nacionalnih manjina te pozivanje počinitelja na odgovornost	37
	Partnerstvo: Promocija kulturne podudarnosti u svim aktivnostima na borbi protiv trgovine ljudima	37

Akronimi i skraćenice

APIHTTF	(SAD) Radna grupa za borbu protiv trgovine ljudima čije su žrtve Amerikanci azijskog i pacifičkog porijekla
BIPOC	Osobe crne rase, domorodačkog porijekla ili tamne boje kože
CEDAW	Komitet za ukidanje svih oblika diskriminacije nad ženama
CIS	Zajednica nezavisnih država
CSO	Organizacija civilnog društva
CTHB	Borba protiv trgovine ljudima
ERRC	Evropski centar za prava Roma
EU	Evropska unija
HCNM	(OSCE) Visoki komesar za nacionalne manjine
IS	Islamska država
ISTAC	(OSCE/ODIHR) Međunarodno savjetodavno vijeće osoba koje su preživjele trgovinu ljudima
NGO	Nevladina organizacija
NAP	Nacionalni akcioni plan
NRM	Nacionalni referalni mehanizam
ODIHR	(OSCE) Ured za demokratske institucije i ljudska prava
OCEEA	(OSCE) Ured koordinatora OSCE-ovih ekonomskih i okolišnih aktivnosti
OHCHR	(UN) Ured visokog komesara za ljudska prava
OSR/CTHB	(OSCE) Ured specijalne predstavnice i koordinatorice za borbu protiv trgovine ljudima
OSCE	Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi
PiN	(NVO) People in Need
pSs	(OSCE) Države članice
REF	Fond za obrazovanje Roma
THB	Trgovina ljudima
UN	Ujedinjene nacije
VoT	Žrtve trgovine ljudima

Izrazi zahvalnosti

Ured specijalne predstavnice i koordinatorice za borbu protiv trgovine ljudima (OSR/CTHB) i OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) žele da izraze svoju zahvalnost svim preživjelim, stručnjacima i organizacijama, kao i osoblju OSR/CTHB-a i ODIHR-a, koji su učestvovali u procesu konsultacija i pružili doprinos ovoj publikaciji pod nazivom Izlazak iz sjenke: Razmatranje procesa trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina, uključujući nacionalne manjine. OSCE/CTHB i ODIHR bi naročito željeli da odaju priznanje Taini Bien-Aimé na njenom ključnom doprinosu izradi izvještaja i Anne-Lisi Robin, programskoj službenici OSR/CTHB-a, na njenom rukovođenju u izradi i finalizaciji ove publikacije.

UVODNA RIJEČ

Iako prepoznata u državama članicama OSCE-a već skoro dvije decenije, ¹ poveznica između trgovine ljudima i rasne i etničke diskriminacije je rijetko bila analizirana ili razmatrana. Veza između trgovine ljudima i diskriminacije na osnovu rase² i etničke pripadnosti predstavlja jedno višeslojno i složeno pitanje, a neprepoznavanje disproporcionalnog rizika od trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina rezultira nedovoljnom zaštitom žrtava i neadekvatnim strategijama prevencije. Za razmatranje procesa trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina, uključujući nacionalne manjine, potrebne su ne samo ciljane intervencije, nego i nijansirano razumijevanje bezbroj isprepletanih faktora zbog kojih se manjinske zajednice i dalje nalaze u kandžama trgovine ljudima. Cilj ove publikacije je da pomogne u rasvjetljavanju tog složenog odnosa.

Principi nediskriminacije i ravnopravnosti, obaveze koje proističu iz članstva u OSCE-u i međunarodne obaveze su utemeljeni u nizu pravnih instrumenata u državama članicama OSCE-a. Bez obzira na to, prepreku adekvatnoj primjeni u ovom kontekstu predstavlja dugogodišnje naslijeđe diskriminacije, društvenih stereotipa, kulturoloških barijera i nedostatka pristupa informacijama, što sve zajedno pogoršava ranjivost onih osoba koje su često već najmarginalizovanije u društvu. Kada su jednom izložene eksploataciji, manjine mogu i dalje biti vjerovatnije žrtve diskriminacije od strane policije i sistema zaštite, u poređenju sa drugim grupama. Adekvatna prevencija i pomoć, kao i unaprijeđeni pristup pravdi za

žrtve, mogu biti ostvareni samo onda kada damo sebi vremena da istinski razumijemo i razmotrimo te manjinske aspekte ranjivosti i prepreke koje stoje na putu ka zaštiti.

Naša dva ureda su udružila snage u svrhu provedbe ove studije i okupljanja stručnjaka iz oblasti zaštite manjina i borbe protiv trgovine ljudima da bi oni ponudili svoj uvid u stanje stvari i preporuke u skladu sa obavezama država članica OSCE-a sa ciljem djelotvornog hvatanja u koštac sa trgovinom ljudima čije su žrtve pripadnici manjina, uključujući nacionalne manjine te njihove zaštite putem pružanja sveobuhvatnih usluga i pristupa pravdi. Zahvaljujemo se svim državama članicama koje su doprinijele istraživanju, kao i preživjelima, NVO-ovima i nezavisnim stručnjacima koji su doprinijeli svojom ekspertizom i znanjem. Nadamo se da će ovo pomoći državama članicama OSCE-a i boricima protiv trgovine ljudima da razmišljaju sveobuhvatnije o toj poveznici i da oblikuju ciljane intervencije i strategije koje uzimaju u obzir specifične ranjivosti ovih grupa, štiteći one kojima je to najpotrebnije, u skladu sa obavezama država članica OSCE-a. Osnajući glasove najranjivijih osoba, uklanjajući sistemске prepreke i njegujući inkluzivne pristupe prevenciji, zaštiti, procesuiranju i partnerstvima, možemo raditi ka budućnosti u kojoj će sve osobe, bez obzira na porijeklo, biti osnažene da ponovo osvoje svoju slobodu i da žive u svijetu oslobođenom duboko ukorijenjenog zlostavljanja, eksploatacije i trgovine ljudima. To neće biti jednostavan proces, ali mi stojimo u potpunosti na raspolaganju da pružimo podršku tom poduhvatu.



Kari Johnstone

Specijalna predstavnik i
koordinatorka OSCE-a za borbu
protiv trgovine ljudima



Matteo Meccaci

Direktor ODIHR

¹ Ministarsko vijeće OSCE-a (2003), br. MC.DEC/2/03, OSCE-ov Akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima, decembar 2023. Akcioni plan naglašava „temeljne uzroke trgovine ljudima, koja se događa i u državama porijekla i u državama odredišta [...] naročito uzroke poput siromaštva, slabih socijalnih i ekonomskih struktura, nedostatka mogućnosti zapošljavanja -i jednakih mogućnosti uopšte, nasilja nad ženama i djecom te diskriminacije na osnovu spola, rase i etničke pripadnosti.“ Države članice su time prepoznale značaj „identifikovanja najranjivijih segmenata stanovništva“, „ukidanja svih oblika diskriminacije nad manjinama“, kao i kampanja podizanja svijesti usmjerenih ka „najranjivijim grupama, uključujući pripadnike nacionalnih manjina, djecu, migrante i raseljene osobe“.

² Korištenje termina 'rasa' u ovoj publikaciji ne implicira podršku autora bilo kojoj od teorija zasnovanih na postojanju različitih rasa. To je termin široko rasprostranjen u međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava, kao i u državnim zakonima. Taj termin se u ovoj publikaciji koristi da osigura da ljudi za koje se pogrešno smatra da pripadaju drugoj 'rasi' budu zaštićeni od krivičnih djela počinjenih iz mržnje.

Sažetak

 Kroz cijelu ovu publikaciju, Ured specijalne predstavnice i koordinatorice za borbu protiv trgovine ljudima (OSR/CTHB) i OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) sugerišu da treba posvetiti više pažnje i preduzeti više kada su u pitanju pripadnici manjina, uključujući nacionalne manjine, koji su nedovoljno zaštićeni od rizika trgovine ljudima.

Bez obzira na nedostatak zvaničnih statističkih podataka o rasi i etničkom porijeklu u većini država članica OSCE-a, postoji određeni broj podataka koji ukazuju na to da su pripadnici manjina zastupljeni u većem procentu među žrtvama trgovine ljudima, u poređenju sa ukupnim brojem stanovnika, sugerišući da su oni disproporcionalno izloženi riziku od trgovine ljudima. Na primjer, u određenom broju država, više od polovine žrtava trgovine ljudima su Romi i Sinti, iako ove grupe predstavljaju manje od 10% stanovništva. U SAD-u, djevojčice crne rase čine skoro 50% žrtava trgovine djecom u svrhu pružanja seksualnih usluga u saveznoj državi Louisiana, ali manje od 20% ukupnog broja omladine.

Na osnovu kvalitativnih informacija prikupljenih kroz upitnike o stanju u državama članicama OSCE-a, konkretno u vezi sa nacionalnim manjinama, kao i putem analize postojećih podataka i stručnih konsultacija sa organizacijama civilnog društva i osobama koje su preživjele trgovinu ljudima, ova publikacija ima za cilj da naglasi doživljena iskustva marginalizovanih i nedovoljno zastupljenih zajednica koje su meta trgovaca ljudima i koje su izložene većem riziku od trgovine ljudima. Ona se fokusira na produbljivanje razumijevanja zamršenog odnosa između trgovine ljudima i diskriminacije nad pripadnicima manjina, uključujući nacionalne manjine. Publikacija ne samo da analizira proces krivičnog djela trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina, nego takođe razmatra utjecaj rasne i etničke diskriminacije na odgovor na to krivično djelo.

U ovoj publikaciji, termin 'manjine' podrazumijeva široki niz manjinskih grupa često pogođenih visokim nivoima društvene i ekonomske marginalizacije kao rezultat diskriminacije na osnovu rase i etničke pripadnosti. Vrsta i stepen diskriminacije kojoj su izloženi pripadnici manjina mogu da se razlikuju, u zavisnosti od nivoa njihovog pristupa resursima i osjećaja uključenosti ili isključenosti u odnosu na ostatak stanovništva.

Diskriminacija na osnovu strukturalnih, ličnih i situacionih karakteristika doprinosi ranjivosti manjina na trgovinu ljudima. Siromaštvo, isključenost iz društva, prethodno iskustvo drugih oblika nasilja, poput seksualnog zlostavljanja ili nasilja u porodici, prethodna izloženost sistemu maloljetničkog pravosuđa ili sistemu dječje socijalne zaštite, nedostatak pristupa obrazovanju, zapošljavanju i smještaju su dobro poznati faktori ranjivosti koje prepoznaju i iskorištavaju trgovci ljudima. Mnogi od izazova sa kojima se suočavaju pripadnici manjina koji su žrtve trgovine ljudima nisu jedinstveni i sa njima se suočavaju sve žrtve trgovine ljudima. Međutim, opšte neuzimanje u obzir naslijeđa duboko ukorijenjene rasne i etničke diskriminacije, kao i nedostatak političke zastupljenosti da izraze svoje potrebe i promovišu svoja prava, čini pripadnike manjina ranjivijim na trgovinu ljudima.

Iako međunarodni pravni okvir i okvir politika djelovanja garantuju ostvarenje individualnih prava bez diskriminacije po bilo kom osnovu, pripadnici manjina su ponekad tretirani nepovoljnije samo zbog određene karakteristike poput njihovog rasnog ili etničkog porijekla. Štaviše, pogrešno shvaćena ideja da je za nediskriminaciju neophodno da svi budu tretirani potpuno jednako može rezultirati politikama djelovanja koje ne uzimaju u obzir specifične ranjivosti, time predstavljajući prepreku sposobnosti tijela vlasti da identifikuju pripadnike manjina koji su žrtve trgovine ljudima i da im pomognu. Zapravo, nediskriminacija naglašava važnost prepoznavanja raznolikosti u svrhu uklanjanja konkretnih prepreka ostvarenju jednakih prava.

Sistemska rasna i etnička diskriminacija nad pripadnicima manjina — pogoršana drugim faktorima kao što su dob i rod — stoga doprinosi povećanju njihove ranjivosti na trgovinu ljudima negirajući suštinu ličnog dostojanstva, kao rezultat rasističkih ili diskriminatorskih stavova, predrasuda i društvene hijerarhije, što trgovci ljudima iskorištavaju. Pored toga, to takođe predstavlja prepreku pristupu uslugama zaštite i pravosuđu. Kao rezultat toga, tretman pripadnika manjina koji su žrtve trgovine ljudima karakterišu nedostaci u identifikaciji i zaštiti. Ti nedostaci često proističu iz toga što policijski službenici i pružaoци usluga ne poznaju strane jezike ili im nedostaje kulturološko razumijevanje, ruku pod ruku sa predrasudama, stigmatizacijom i strukturalnom diskriminacijom. Na primjer, iako je većina država članica koje su učestvovalе u istraživanju naglasila princip nediskriminacije i jednakih prava za sve žrtve, predmeti trgovine ljudima u svrhu maloljetničkih brakova ili prisilnog prosjačenja često budu odbačeni kao tzv. kulturološka praksa. U nekim državama članicama, žrtve trgovine ljudima koje su pripadnici manjina vlasti disproportionalno kažnjavaju, poput hapšenja ili procesuiranja za krivična djela počinjena dok su bili žrtve trgovine ljudima. Iako nema dostupnih razvrstanih podataka o tome koliko je pripadnika manjina koji su žrtve trgovine ljudima bilo krivično gonjeno kao rezultat njihove viktimizacije, svjedočanstva preživjelih i stručnjaka za borbu protiv trgovine ljudima otkrivaju da žrtve često prvo dolaze u kontakt sa policijom kao osumnjičeni kriminalci, a ne kao žrtve. One često bivaju hapšene, pritvarane, procesuirane i presuđene za prostituciju, posjedovanje oružja, trgovinu ili uzgajanje droge, džeparenje, krađu identiteta ili druga krivična djela.³

Još jedan izazov koji je identifikovan istraživanjem u okviru ove studije je vrlo mali broj stručnjaka kombinovano iz oblasti borbe protiv trgovine ljudima i zaštite manjina. Nedostatak takvog detaljnog stručnog znanja može voditi do propusta u strategijama borbe protiv trgovine ljudima i inkluzije manjina u svrhu pružanja adekvatnog odgovora na trgovinu ljudima čije su žrtve pripadnici manjina.

U tom kontekstu, politike djelovanja i praksa država članica OSCE-a često ne uzimaju u potpunosti u obzir disproportionalni utjecaj trgovine ljudima na pripadnike manjina, uključujući nacionalne manjine, kao ni specifične ranjivosti koje su meta trgovaca ljudima. Kao rezultat toga, države članice serijetko konkretno bave raznolikim problemima pripadnika manjina, nego umjesto toga grupišu sve žrtve zajedno pod izgovorom pružanja usluga bez diskriminacije. Štaviše, nacionalni akcioni planovi (NAP) za borbu protiv trgovine ljudima i strategije za zaštitu prava manjina nisu osigurale dosljednost i komplementarnost napora uložених u svrhu djelotvornog rješavanja problema trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina. Tokom 2022. godine, samo 29% NAP-ova za borbu protiv trgovine ljudima u državama članicama OSCE-a se bavilo konkretnim pitanjima u vezi sa manjinama.

Na kraju, ova publikacija promoviše alate za bolju zaštitu pripadnika manjina i unapređenje njihovog pristupa pravosuđu i uslugama. Među dobrim primjerima iz prakse uključenim u ovu publikaciju su sljedeći: ciljane kampanje prevencije u zajednicama izloženim riziku na jeziku koji one razumiju, korištenje kulturoloških medijatora na unapređenju komunikacije između žrtava i pružalaca usluga, svrsishodna inkluzija stručnog znanja lidera manjinskih zajednica i preživjelih na izradi odgovora na trgovinu ljudima te usklađivanje odredaba NAP-ova i strategija za borbu protiv trgovine ljudima i zaštitu prava manjina. Nažalost, takve intervencije su ograničenog obima i brojnosti. U tom smislu, ova publikacija teži ka tome da generiše političku volju u svrhu daljeg smanjenja rizika od trgovine ljudima i boljeg odgovora na potrebe žrtava trgovine ljudima koje su pripadnici manjina. To uključuje podizanje svijesti među donosiocima odluka, kreatorima politika djelovanja, zastupnicima i vladinim zvaničnicima o povezanosti između trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina i diskriminacije po osnovu rase i etničke pripadnosti, ali takođe i ohrabrivanje društva i sistemski pristup, za razliku od predstavljanja trgovine ljudima kao 'manjinskog pitanja', što je pristup koji vodi daljoj stigmatizaciji i viktimizaciji.

“ Ova publikacija promoviše alate za bolju zaštitu pripadnika manjina i unapređenje njihovog pristupa pravosuđu i uslugama.”

³ Tokom 2021. i 2022. godine, Nacionalno istraživanje među preživjelim, koje je proveo Polaris, pokazalo je da je oko 40 % učesnika koji su preživjeli trgovinu ljudima izjavilo da su bili krivično gonjeni, a od tog broja je 90 % izjavilo da su sva ili barem neka od njihovih hapšenja bila u vezi sa njihovom eksploatacijom. Polaris, *In Harm's Way: How systems fail human trafficking survivors*, Rezultati istraživanja iz Prve nacionalne studije među preživjelim, januar 2023. godine.

Struktura i svrha ove studije

Niz zatvorenih online konsultacija je organizovan sa stručnjacima za trgovinu ljudima i stručnjacima za zaštitu prava manjina. Te konsultacije su okupile ukupno 40 praktičara iz civilnog društva, predstavnike međunarodnih organizacija i akademske zajednice, lidere zajednica i lidere ODIHR-ovog Međunarodnog savjetodavnog vijeća osoba koje su preživjele trgovinu ljudima (ISTAC).

Učesnici su razgovarali o postojećim istraživanjima, politikama djelovanja i praksama koje prepoznaju i razmatraju poveznicu između faktora ranjivosti koji vode ka trgovini ljudima i izloženosti pripadnika nacionalnih manjina trgovini ljudima. Na kraju tog ciklusa konsultacija, OSR/CTHB i ODIHR su organizovali okrugli sto uz učešće NVO na marginama Konferencije o ljudskoj dimenziji OSCE-a u Varšavi 2022. godine.⁷ Taj događaj je pružio mogućnost direktnog kontakta sa organizacijama civilnog društva i prikupljanja mišljenja o obrascima trgovine ljudima i rasnoj i etničkoj diskriminaciji nad pripadnicima manjina u državama članicama OSCE-a.

Jedan od glavnih zaključaka ekspertskih diskusija je da fokus na 'nacionalne manjine' nije u potpunosti obuhvatio obim diskriminacije po osnovu rase i etničke pripadnosti koja vodi ka trgovini ljudima i njen utjecaj na najranjivije segmente stanovništva u državama članicama OSCE-a. Stoga je odlučeno da se stekne dodatni uvid u šire procese trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina, uključujući nacionalne manjine. Konsultacije su takođe otkrile posjedovanje stručnog znanja ili iz oblasti trgovine ljudima ili u vezi sa jednom konkretnom manjinskom grupom. Kombinovano stručno znanje o trgovini ljudima i zaštiti manjina je bilo rijetkost. Ova rijetkost stručnog znanja može objasniti zašto se politike borbe protiv trgovine ljudima rijetko bave pripadnicima manjina.

U državama članicama OSCE-a i šire, pripadnici manjina, uključujući nacionalne manjine, su izloženi različitim oblicima trgovine ljudima, između ostalog u svrhu prisilnog rada, seksualne eksploatacije, prisilnog prosjačenja te prisilnih i maloljetničkih brakova.⁸ Ranjivost pripadnika manjina, kombinovana sa potražnjom koja doprinosi trgovini ljudima čija su meta konkretne manjinske grupe, rezultira višim procentom trgovine ljudima u tim zajednicama u poređenju sa ukupnim brojem stanovnika. Iako podaci nisu definitivni zbog nedostatka zvaničnih statističkih podataka o rasnom i etničkom porijeklu, postoje određeni podaci koji ukazuju na to da su pripadnici manjina prekomjerno zastupljeni među žrtvama trgovine ljudima u poređenju sa ukupnim brojem stanovnika. Na primjer, u Albaniji je 2022. godine pregledom predmeta trgovine djecom u deset opština utvrđeno da je 28% identifikovanih žrtava bilo romsko–egipatske etničke pripadnosti, dok ta populacija predstavlja samo oko 10% ukupnog albanskog stanovništva.⁹ Podaci koje su prikupili Evropski centar za prava Roma (ERRC) i NVO People in Need (PiN) 2010. godine u Bugarskoj, Češkoj Republici, Rumuniji i Slovačkoj su takođe ukazali na to da su većina žrtava trgovine ljudima Romi.¹⁰ U SAD-u, djevojčice crne rase čine skoro 50% žrtava trgovine djecom u svrhu pružanja seksualnih usluga u saveznoj državi Louisiana, ali samo 19% ukupnog broja omladine.¹¹ Bez obzira na to što nemamo mnogo podataka, možemo učiti iz ovih uzoraka koji pokazuju disproporcionalan utjecaj trgovine ljudima na manjine. Trenutno istraživanje teži ka tome da shvati procese koji stoje iza tih cifara bacajući svjetlo na međusobno povezane ranjivosti i povećan nivo rizika sa kojima se suočavaju osobe iz tih marginalizovanih zajednica.

7 Za više informacija, vidjeti: <https://www.osce.org/chairmanship/warsaw-human-dimension-conference>

8 Ujedinjene nacije (2022), *Izveštaj specijalnog izvjestioca o savremenim oblicima ropstva, uključujući njegove uzroke i posljedice*, br. A/HRC/51/26: Savremeni oblici ropstva koji pogadaju pripadnike etničkih, religijskih i lingvističkih manjina.

9 Interni izveštaj Prisustva OSCE-a u Albaniji o „jačanju odgovora Albanije na trgovinu ljudima“, juni 2023. godine, neobjavljen.

10 Evropski centar za prava Roma i People in Need, *Prestanimo ćutati: Trgovina ljudima u romskim zajednicama*, mart 2011. godine, str. 11: Tabela 1: Procijenjena zastupljenost Roma prema svrsi trgovine ljudima i ciljnoj državi. Iako ne postoje relevantni zvanični podaci, stručnjaci za borbu protiv trgovine ljudima intervjuisani u sklopu ERRC/PiN-ove studije su se složili da je trgovina ljudima problem koji disproporcionalno pogađa pripadnike nacionalnih manjina. Na primjer, Procijenjena zastupljenost Roma među žrtvama trgovine ljudima je nekoliko puta veća od procenta Roma u broju stanovnika. Iako Romi predstavljaju između 3% i 10% stanovništva u ciljnim državama, istraživanje je ukazalo na to da Romi predstavljaju 50–80% žrtava u Bugarskoj, do 70% u dijelovima Češke Republike, najmanje 40% u Mađarskoj, oko 50% u Rumuniji i najmanje 60% u Slovačkoj.

11 *Rasne nejednakosti, Covid-19 i trgovina ljudima*, Projekt Polaris. Za komparativne podatke o rasnoj i rodnoj nejednakosti u SAD-u, vidi Rights4Girls, *Rasna i rodna nejednakost u trgovini ljudima u svrhu pružanja seksualnih usluga*. U Okrugu Cook, savezna država Illinois, između 2012. godine i 2016. godine, žene crne rase su činile do 66% žrtava trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, a predstavljaju samo 13% stanovništva okruga. U Okrugu King, savezna država Washington, 52% svih žrtava trgovine djecom u svrhu pružanja seksualnih usluga su osobe crne rase, a 84% tih žrtava su djevojčice, iako djevojčice crne rase predstavljaju samo 11,1% ukupnog stanovništva. U saveznoj državi Južna Dakota, Amerikanke domorodačkog porijekla čine 40% žrtava trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, a predstavljaju samo 8% ukupnog stanovništva. Vidi takođe, Jamaal Bell (2011), *Rasa i trgovina ljudima u SAD-u*: Nejasno ali nepobitno. Kirwan Institut za studije rasnog i etničkog porijekla pri Univerzitetu savezne države Ohio izvještava da većinu žrtava trgovine ljudima – oko 77% – u SAD-u čine osobe tamne boje kože.

Terminologija

U Poglavlju I se analiziraju postojeći zakonodavni okvir i okvir politika djelovanja u svrhu hvatanja u koštac sa trgovinom ljudima čije su žrtve pripadnici manjina. U Poglavljima II i III se razmatraju rizici od trgovine ljudima i obrasci djelovanja koji utiču na pripadnike manjina, uključujući nacionalne manjine. Na osnovu nalaza istraživanja država članica i dodatnog istraživanja dostupnih dokumenata, u ovom izvještaju je zauzet stav da rasna i etnička diskriminacija nije samo faktor rizika koji vodi ka marginalizaciji i većoj izloženosti trgovini ljudima, nego je takođe i jedan od odlučujućih faktora u tretmanu koji je pružen pripadnicima manjina koji su žrtve trgovine ljudima, tretmanu koji često karakterišu propusti u identifikaciji i zaštiti. Na kraju, u Poglavlju IV su ponuđene preporuke o politikama djelovanja za unapređenje odgovora država članica OSCE-a u svrhu prevencije i procesuiranja trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina i u svrhu osiguravanja nediskriminativnog pristupa identifikaciji, zaštiti, pružanju pomoći i podrške žrtvama i osobama koje su preživjele trgovinu ljudima.

Tokom konsultacija na pripremi ovog izvještaja, nekolicina stručnjaka je pozvala na usvajanje jasne definicije pojma „manjina“, dok su drugi bili i dalje za široku definiciju koja omogućava fleksibilnost da se uključe različite okolnosti sa kojima se suočavaju žrtve i osobe koje su preživjele trgovinu ljudima. Iako ne postoji jedinstvena definicija sa kojom se slažu sve države članice OSCE-a, u ovom izvještaju se razmatra široki niz manjinskih grupa, uključujući etničke, kulturološke, jezičke i vjerske zajednice, bez obzira na to da li su te grupe priznate kao takve od strane država članica OSCE-a, bez obzira na to gdje žive i bez obzira na odrednicu koja se na njih primjenjuje ili koju one za sebe primjenjuju.¹² Da citiramo bivšeg OSCE-ovog visokog komesara za nacionalne manjine, Maxa van der Stoela: „Postojanje manjine je pitanje činjenice, a ne definicije”.¹³

Prepoznajući mnoštvo tačaka gledišta u vezi sa pojmom „manjine“, kao i kulturološke i istorijske kontekste u vezi sa tim, ovaj dokument se fokusira na doživljena iskustva marginalizovanih i nedovoljno zastupljenih zajednica koje su izložene većem nivou rizika od trgovine ljudima kao rezultat diskriminacije na osnovu rase ili etničkog porijekla. Iskustva pripadnika manjina se takođe mogu razlikovati u vezi sa vrstom i stepenom problema kojima su izloženi, uključujući nivo pristupa resursima i osjećaj uključenosti ili isključenosti. To podrazumijeva da se nalazi istraživanja i preporuke o politikama djelovanja predstavljene u ovom dokumentu ne primjenjuju nužno na svaku situaciju na isti način. Iako osnovna ljudska prava automatski pripadaju svima, djelotvorne politike borbe protiv trgovine ljudima će biti potrebno prilagoditi konkretnim izazovima i potrebama različitih manjinskih grupa.

¹² OSCE-ov visoki komesar za nacionalne manjine, Smjernice iz Ljubljane za integraciju raznolikih društava, 7. novembar 2012. godine

¹³ Vidi: Curtis Budden, OSCE (2010), "Ispunjenje naslijeđa? Dvadeseta godišnjica ključnog OSCE-ovog dokumenta za zaštitu ljudskih prava.

Pravni okvir i okvir politika djelovanja

.....

Pravni okvir i okvir politika djelovanja za borbu protiv trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina u državama članicama OSCE-a obuhvata širok niz pravnih instrumenata na međunarodnom i regionalnom nivou, uključujući obavezujuće i neobavezujuće pravne instrumente (smjernice). Iako se u ograničenom broju pravnih instrumenata javljaju konkretne poveznice između trgovine ljudima i manjina, principi nediskriminacije i ravnopravnosti već dugo predstavljaju temelj vladavine prava.

.....



Međunarodni i regionalni pravni instrumenti za borbu protiv trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici manjina

Princip nediskriminacije podrazumijeva da svaka osoba ima pravo da ostvaruje svoja prava bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi i da ne treba biti tretirana nepovoljnije samo zbog određene karakteristike, kao što je njeno raso ili etničko porijeklo. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima,¹⁴ Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima¹⁵ i Opća deklaracija o ljudskim pravima¹⁶ uspostavljaju osnovna ljudska prava bez razlike ili diskriminacije „bilo koje vrste, kao što je rasa, boja kože, spol, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, imovina, rođenje ili neki drugi status.“ Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta¹⁷ takođe podsjeća na obavezu da se osiguraju prava djeteta „bez ikakve diskriminacije prema djetetu, njegovim roditeljima ili zakonskim starateljima u pogledu njihove rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog, etničkog ili socijalnog porijekla, imovine, invaliditeta, rođenja ili drugog statusa“ (član 2).

Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije predstavlja još jedan obavezujući međunarodni pravni instrument kojim se jačaju te odredbe, naročito u kontekstu dostojanstvenog rada i obrazovanja. Obaveza poštovanja tih prava, kao što je propisano članom 5, znači zabranu rasne diskriminacije u svim njenim oblicima, garantujući svim osobama pravo na rad (član 5(e)i) i pravo na obrazovanje i stručno osposobljavanje (član 5(e)v).¹⁸ Član 7 dopunjuje tu odredbu, garantujući usvajanje djelotvornih mjera u oblasti nastave, obrazovanja, kulture i informisanja u svrhu borbe protiv predrasuda koje vode ka rasnoj diskriminaciji.¹⁹

Pored toga, Opći komentari br. 18 (2006.) i br. 23 (2016.) koje je usvojio UN-ov Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava daju dalje smjernice o pravu na rad (član 6) i pravu na pravedne i povoljne radne uslove (član 7) sadržanim u Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Konkretni stav tog Komiteta je sljedeći:

„Države potpisnice imaju obavezu da poštuju pravo na rad putem, između ostalog, zabranjivanja prisilnog ili obaveznog rada i suzdržavanja od negiranja ili ograničavanja jednakog pristupa dostojanstvenom radu za svakoga, naročito za društveno zapostavljene i marginalizovane osobe i grupe, uključujući (...) pripadnike manjina“ (član 23).²⁰ Pored toga, „pravo na pravedne i povoljne radne uslove pripada svima, bez ikakve razlike.“²¹

UN-ov Komitet za ukidanje diskriminacije nad ženama je takođe objavio Opću preporuku br. 38 (2020.) o trgovini ženama i djevojčicama u kontekstu globalnih migracija.²² U tom dokumentu, Komitet daje određeni broj preporuka u vezi sa borbom protiv trgovine ženama i djevojčicama, naročito onima domorodačkog porijekla²³ i pripadnicama etničkih manjina. Stav Komiteta je da „žene i djevojčice koje su najugroženije zbog trgovine ljudima su pripadnice marginalizovanih grupa, kao što su žene i djevojčice koje žive u ruralnim i udaljenim krajevima, pripadnice domorodačkih zajednica i etničkih manjina (...)“. Takođe su dodali da „pripadnice određenih etničkih ili rasnih grupa mogu biti meta trgovine ljudima u svrhu eksploatacije po osnovu (...) rasističkih ili kulturološki diskriminatornih pretpostavki u vezi sa seksualnošću, servilnošću ili kapacitetom za rad.“

Na regionalnom nivou, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda reafirmiše zabranu diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što je veza sa nekom nacionalnom manjinom, u ostvarivanju prava i sloboda (član 14), uključujući zabranu držanja u ropstvu i zabranu prisilnog rada (član 4).²⁴ Zajednica nezavisnih država (ZND) je takođe usvojila Konvenciju o ljudskim pravima i osnovnim slobodama²⁵, kao i Konvenciju o pravima pripadnika nacionalnih manjina.²⁶ Potpisivanjem tih različitih međunarodnih sporazuma, države članice OSCE-a imaju obavezu da poštuju, štite i provode ljudska prava.

14 Ujedinjene nacije (1966.), *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima*. Član 2.1: „Svaka država potpisnica ovog Pakta se obavezuje da će poštivati i garantovati prava priznata u ovom Paktu svim osobama na svom području i područjima koja se nalaze pod njenom jurisdikcijom bez obzira na razlike, kao što su rasa, boja kože, spol, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, imovina, rođenje ili neki drugi status.“

15 Ujedinjene nacije (1966.), *Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima*. Član 2.2: „Države potpisnice ovog Pakta se obavezuju garantovati da će prava utvrđena u ovom Paktu biti ostvarena bez ikakve diskriminacije na osnovu rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovine, rođenja ili neki drugi status.“

16 Ujedinjene nacije (1948.), *Opća deklaracija o ljudskim pravima* (10. decembar 1948. godine), član 2 potvrđuje poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda svih osoba „bez razlike bilo koje vrste, kao što je rasa, boja kože, spol, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, imovina, rođenje ili neki drugi status.“

17 Ujedinjene nacije (1990.), *Konvencija o pravima djeteta*.

18 Ujedinjene nacije (1965.), *Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije*, (21. decembar 1965. godine), član 5.

19 Ujedinjene nacije (1965.), *Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije*, (21. decembar 1965. godine), član 7.

20 UN-ov Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava (CESCR), *Opći komentar br. 18: Pravo na rad* (član. 6. Pakta), 6. februar 2006. godine, br. E/C.12/GC/18.

21 UN-ov Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava (CESCR), *Opći komentar br. 23 (2016.) o pravu na pravedne i povoljne radne uslove*, 7 april 2016. godine, br. E/C.12/GC/23. „Odredbom 'za svakoga' se naglašava činjenica da se to pravo primjenjuje na sve ljude u svim okolnostima, bez obzira na spol, kao i na (...) pripadnike etničkih i drugih manjina (...). Odredbom 'za svakoga' se osnažuje opća zabrana diskriminacije propisana članom 2.2. i odredba o ravnopravnosti propisana članom 3. Pakta, dodatno potkrijepljene pozivanjem na ravnopravnost i slobodu od bilo kakvih razlika u članu 7 (a) (i) i (c).“

22 CEDAW (2020.), *Opća preporuka br. 38 o trgovini ženama i djevojčicama u kontekstu globalnih migracija*

23 U ovom dokumentu, termini „domorodački Amerikanci, Indijanci, domoroci, Prve nacije, plemena“, se koriste naizmjenično u skladu sa citiranim dokumentom ili izvještajem u vezi sa stanjem domorodačke populacije u Kanadi i SAD-u. Domorodačko stanovništvo i manjine su različite grupe, ali se suočavaju sa sličnim problemima kada su u pitanju rizici od trgovine ljudima. Domorodačka populacija češće živi u siromaštvu u poređenju sa etničkom većinom u nekoj državi, a često je žrtva diskriminacije, kao i društvene i ekonomske marginalizacije..

24 Vijeće Evrope (1950.), *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*.

25 Zajednica nezavisnih država (1995.), *Konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama*

26 Zajednica nezavisnih država (1994.), *Konvencija o pravima pripadnika nacionalnih manjina*

U vezi sa obavezom poštovanja ljudskih prava, države se moraju uzdržati od uplitanja ili ograničavanja nivoa ostvarenja ljudskih prava. Štaviše, obavezom poštovanja ljudskih prava zahtijeva se od država da štite pojedince i grupe od kršenja ljudskih prava. Konačno, države imaju obavezu da djeluju pozitivno kako bi svima omogućile ostvarenje tih prava, uključujući pripadnike manjina.

Blisko povezan sa principom nediskriminacije je princip ravnopravnosti pred zakonom i jednake zaštite koju pruža zakon. Tokom 90-ih godina 20. vijeka su usvojene UN-ova Deklaracija o pravima pripadnika nacionalnih ili etničkih, vjerskih i jezičkih manjina²⁷ i Okvirna konvencija Vijeća Evrope o zaštiti nacionalnih manjina²⁸ koje se konkretno bave pravima manjina. Obje naglašavaju potrebu da se pripadnicima manjina garantuje pravo na ravnopravnost pred zakonom i na jednaku zaštitu koju pruža zakon bez bilo kakve diskriminacije. Početkom 2000-ih je usvojena Deklaracija iz Durbana i Program djelovanja kao UN-ov vodič za globalnu borbu protiv rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i srodnih oblika netolerancije. Iako je Deklaracija iz Durbana predstavljala političku a ne pravnu obavezu, ona je imala fundamentalan značaj, pri čemu je konkretno spominjanje trgovine ljudima poslužilo kao osnova državama članicama OSCE-a i relevantnim partnerima da zastupaju stav o potrebi unapređenja borbe protiv trgovine ljudima.²⁹

“Ponovo potvrđujemo hitnu potrebu za prevencijom, borbom i ukidanjem svih oblika trgovine ljudima, naročito ženama i djecom te prepoznavamo da su žrtve trgovine ljudima naročito izložene rasizmu, rasnoj diskriminaciji, ksenofobiji i srodnim oblicima netolerancije”.

Deklaracija iz Durbana, tačka. 3030 (2001)

Kada su u pitanju međunarodni i regionalni pravni instrumenti za borbu protiv trgovine ljudima, pripadnici manjina se takođe rijetko spominju. U članu 9(4) Protokola o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, kojim se dopunjava UN-ova Konvencija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, se samo spominje obaveza da se preduzmu ili osnaže mjere „da bi se ublažili faktori koji čine osobe (...) podložnim trgovini ljudima, kao što su siromaštvo, nedovoljna razvijenost i nedostatak jednakih mogućnosti.“³⁰ Visok nivo siromaštva i neravnopravan pristup resursima i mogućnostima su ključni pokazatelji kada su u pitanju rasne i etničke manjine, te su stoga relevantni u borbi protiv trgovine ljudima čije su žrtve pripadnici nacionalnih manjina.³¹ U članu 3 Konvencije Vijeća Evrope o borbi protiv trgovine ljudima se dalje navodi da prava žrtava treba osigurati „bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, religija, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovinsko stanje, rođenje ili neki drugi status.“³²

Iako se gore pomenutim odredbama samo indirektno razmatraju procesi u vezi sa trgovinom ljudima i manjinama, one naročito odlikavaju probleme diskriminacije i predrasuda prema rasnim i etničkim grupama. Zapravo, nedostatak jednakih mogućnosti i nedostatak pristupa kvalitetnom obrazovanju, stručnom osposobljavanju i zapošljavanju su sve faktori koji doprinose mogućem povećanju izloženosti nacionalnih manjina krivičnom djelu trgovine ljudima. Tu izloženost trgovci ljudima iskorištavaju kada traže žrtve. U tom kontekstu, postoji dvostruka obaveza sprečavanja indirektno diskriminacije³³ putem preduzimanja pozitivnih mjera kojima se omogućava pristup pravosuđu, a ne diskriminacija nad pripadnicima nacionalnih manjina koji traže takav pristup, što je od ključne važnosti za ukidanje i sprečavanje trgovine ljudima. To takođe mora uključivati namjeru država da primijene princip nekažnjavanja žrtava trgovine ljudima koje su pripadnici manjina.

27 Ujedinjene nacije (1992.), Deklaracija o pravima pripadnika nacionalnih ili etničkih, vjerskih i jezičkih manjina, član 4(1)

28 Vijeće Evrope (1995.), Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina, član 4.

29 Ujedinjene nacije (2001.), Deklaracija iz Durbana i Program djelovanja.

30 Ujedinjene nacije (2000.), Protokol o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, kojim se dopunjava UN-ova Konvencija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala

31 Ujedinjene nacije (2022.), Tematska studija Ekspertskog mehanizma o pravu na razvoj, A/HRC/51/37; UN-ov specijalni izvijestilac o savremenim oblicima rasizma, Siromaštvo neraskidivo vezano za diskriminaciju i rasizam, izjava za medije, 4. novembar 2013. godine; OHCHR, Zaista postoji povezanost između rase i siromaštva, web članak, 21. novembar 2022. godine.

32 Vijeće Evrope, Konvencija o borbi protiv trgovine ljudima, CETS br. 197 (16. maj 2005. godine).

33 Indirektnom diskriminacijom na osnovu rasnog ili etničkog porijekla se smatra ona diskriminacija koja se dešava kada na prvi pogled neutralna odredba, kriterij ili praksa stavlja pripadnike jedne etničke grupe ili rase u nepovoljan položaj u poređenju sa pripadnicima druge rase ili etničke grupe, osim ako je ta odredba, kriterij ili praksa objektivno opravdana legitimnim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su svrsishodna i neophodna. Vidi ODIHR (2019.), Razmatranje zakona o borbi protiv diskriminacije i dobrih primjera iz prakse u državama članicama OSCE-a.

Obaveze država članica OSCE-a

Princip nediskriminacije i prava pripadnika nacionalnih manjina takođe predstavljaju temeljni dio dokumenata koje je usvojila Konferencija o sigurnosti i saradnji u Evropi (CSCE) još 1975. godine u Završnom dokumentu iz Helsinkija,³⁴ nakon čega su uslijedili Dokument iz Kopenhagena (1990.)³⁵ i Dokument iz Helsinkija (1992.).³⁶ Štaviše, CSCE/OSCE je izradio snažan politički okvir za rješavanje problema diskriminacije, počevši sa Dokumentom iz Moskve (1991.)³⁷ i Dokumentom iz Budimpešte (1994.)³⁸, Završnim dokumentom iz Maastrichta (2003.)³⁹, Odlukom Ministarskog vijeća o toleranciji i nediskriminaciji (2005.)⁴⁰ i Odlukom Ministarskog vijeća o borbi protiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje (2009.)⁴¹ Usvajanjem ovih dokumenata, države članice OSCE-a snažno su osudile kršenja ljudskih prava i temeljnih sloboda nacionalnih manjina i odbacile svaki oblik mržnje i diskriminacije na osnovu rase ili etničke pripadnosti. Osim toga, obavezale su se na intenziviranje aktivnosti u sferi zaštite i promoviranja prava nacionalnih manjina, između ostalog i kroz poduzimanje efikasnih mjera kojima se osigurava jednakost prilika, što ima suštinski značaj za prevenciju i ukidanje trgovine ljudima.

Usvajanjem specifičnih obaveza prevencije i borbe protiv trgovine ljudima, članice OSCE-a prepoznale su i vezu između trgovine ljudima i diskriminacije na osnovu rase ili etničke pripadnosti. S tim u vezi, Akcioni plan OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima iz 2003. godine (Akcioni plan) ističe "temeljne uzroke trgovine ljudima, prisutne i u zemljama porijekla i u zemljama odredišta (...) poput siromaštva, loših socijalnih i ekonomskih uslova, nedostatka prilika za zapošljavanje i jednakih prilika uopšte, nasilja nad ženama i djecom, diskriminacije na osnovu spolne, rase i etničke pripadnosti".⁴² Države članice također uvažavaju značaj „identifikovanja najugroženijih grupa stanovništva” i „ukidanja svih oblika diskriminacije manjina”.⁴³ U okviru preporučenih ekonomskih i socijalnih politika, čiji je cilj otklanjanje temeljnih uzroka trgovine ljudima na nacionalnom nivou, Akcioni plan ukazuje na potrebu poboljšanja pristupa djece obrazovanju, a naročito djece iz manjinskih grupa.⁴⁴ U istom dokumentu također se preporučuje izrada ciljanih kampanja informiranja građana, s

fokusom na najugroženije grupe, uključujući i pripadnike nacionalnih manjina. Konačno, Akcionim planom, Uredu koordinatora OSCE-a za ekonomska i okolišna pitanja povjerava se zadatak izrade „programa kojima se otklanjaju ekonomski faktori koji povećavaju osjetljivost žena i pripadnika manjinskih grupa na trgovinu ljudima”, dok je kontakt osobi ODIHR-a za pitanja Roma i Sinta povjeren zadatak prikupljanja podataka o trgovini ljudima.

Dodatak Akcionom planu za borbu protiv trgovine ljudima iz 2013. godine, sadrži preporuku o jačanju multidisciplinarnih partnerstava u svrhu uspostave dijaloga i saradnje sa pripadnicima etničkih, nacionalnih i vjerskih manjina, u cilju bolje identifikacije žrtava trgovine ljudima i unapređenja zaštite prava potencijalnih, mogućih i stvarnih žrtava trgovine ljudima.⁴⁵

Ove odredbe dokaz su da države članice OSCE-a uvažavaju potrebu za rješavanjem problema trgovine ljudima koji pogađa pripadnike manjina, uključujući i nacionalne manjine. Specifične poveznice s trgovinom pripadnika zajednica Roma i Sinta sadržane su u Akcionom planu OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima iz 2003. godine,⁴⁶ Akcionom planu OSCE-a za poboljšanje položaja Roma i Sinta iz 2003. godine,⁴⁷ te u odluci Ministarskog vijeća iz 2013. godine o većem zalaganju OSCE-a na implementaciji Akcionog plana OSCE-a za poboljšanje položaja Roma i Sinta na području OSCE-a, s posebnim naglaskom na žene, mlade i djecu iz zajednica Roma i Sinta.⁴⁸ Osim toga, Odluka Ministarskog vijeća iz 2015. godine o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama, izričito ukazuje na probleme vezane za odabir žrtava ili njihovu ugroženost nasiljem, te stoga i na potrebu za zaštitom djevojčica i određenih grupa žena, poput, npr. žena iz manjinskih ili domorodačkih grupa.⁴⁹

Usvajanjem ovih obaveza i deklaracija, države članice OSCE-a davno su prepoznale viši stepen ugroženosti osoba iz manjinskih grupa, te samim tim i potrebu za izradom specifičnih mjera kojima bi se spriječila ili iskorijenila trgovinama osobama iz tih grupa.

34 CSCE (1975.), Završni dokument iz Helsinkija.

35 CSCE (1990.), Dokument sa sastanka Konferencije o ljudskoj dimenziji CSCE-a održanog u Kopenhagenu. U Dokumentu iz Kopenhagena se navodi određeni broj ljudskih prava i osnovnih sloboda, te se prvi put pominju dalekosežne odredbe u vezi sa nacionalnim manjinama.

36 CSCE (1992.), Treći CSCE-ov samit šefova država ili vlada, Helsinki, 9. i 10. juli 1992. godine. Izazovi promjena. Tačka 12.

37 CSCE (1991.), Dokument sa sastanka Konferencije o ljudskoj dimenziji CSCE-a održanog u Moskvi. Tačka. 38.1

38 CSCE (1994.), Četvrti CSCE-ov samit šefova država ili vlada, Budimpešta, 5. i 6. decembar 1994. godine. Ka istinskom partnerstvu u novoj eri. Tačke 7, 25, 26 i 30.

39 OSCE (2003.), Završni dokument 11. sastanka Ministarskog vijeća OSCE-a, Maastricht, 1. i 2. decembar 2003. godine. Tačka 38.

40 Ministarsko vijeće OSCE-a (2005.), MC.DEC/10/05.

41 Ministarsko vijeće OSCE-a (2009.), MC.DEC/9/09.

42 Ministarsko vijeće OSCE-a (2003.), MC.DEC/2/03, Akcioni plan OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima.

43 Gore IV Prevencija trgovine ljudima, preporučene mjere na nacionalnom nivou, 1.2 i 3.1.

44 Gore IV Prevencija trgovine ljudima, preporučene mjere na nacionalnom nivou, 3.3.

45 Stalno vijeće OSCE-a (2013.), Odluka br. 1107, „Dodatak Akcionom planu OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima: Deceniju kasnije”, 6. decembar 2013.

46 Ministarsko vijeće OSCE-a (2003.), Odluka br. 2/03, „Borba protiv trgovine ljudima”, Maastricht, 3. decembar 2003., MC.DEC/2/03. IV. Prevencija trgovine ljudima, čl. 6.2. „Zadatak je kontakt osobe ODIHR-a za Rome i Sinte da trajno prikuplja podatke o trgovini ljudima, naročito djecom, i posljedicama te pojave prisutnim u zajednicama Roma i Sinta.”

47 OSCE (2003.), Akcioni plan za poboljšanje položaja Roma i Sinta na području OSCE-a, PC.DEC/566. čl. 132. „U saradnji sa relevantnim institucijama i strukturama OSCE-a, ODIHR se zadužuje da osmisli odgovarajuće aktivnosti, u cilju otklanjanja temeljnih uzroka trgovine ljudima, naročito djecom, i upoznavanja zajednica Roma i Sinta sa posljedicama te pojave.”

48 Ministarsko vijeće OSCE-a (2013.), Odluka br. 4/13 o većem zalaganju OSCE-a na implementaciji Akcionog plana za poboljšanje položaja Roma i Sinta na području OSCE-a, s posebnim naglaskom na žene, mlade i djecu pripadnike zajednica Roma i Sinta, Kijev, 5.–6. decembar 2013. čl. 2. „Spriječiti daljnju marginalizaciju i isključivanje Roma i Sinta i odgovoriti na veći stepen diskriminacije i veću učestalost ispoljavanja nasilne netrpeljivosti prema migrantima Romima i Sintima (...) Poduzimanje mjera kojima bi se pružila sigurnost, blagostanje i zdravlje žena, mladih i djece iz zajednica Roma i Sinta, uključujući tu i rješavanje problema nasilja u porodici, ranog stupanja u brak i trgovinu ljudima, uključujući, gdje je to potrebno, i pružanje pristupa rehabilitacijskoj podršci.”

49 Ministarsko vijeće OSCE-a (2015.), MC.DEC/15/05.

POGLAVLJE 2

Faktori ugroženosti trgovinom ljudima vezani za pripadnost manjinama

.....

Ankete i istraživanja provedena u okviru izrade ovog izvještaja pokazala su da postoji nekoliko vrsta faktora ugroženosti trgovinom ljudima vezanih za pripadnost manjinskim grupama. Osobe iz manjinskih grupa susreću se sa strukturnim, ličnim i okolišnim faktorima ugroženosti. Trgovci ljudima vrše odabir žrtava iskorištavajući te faktore ugroženosti, što znači da su pripadnici manjinskih grupa izloženi većem riziku trgovine ljudima.

.....



Strukturni faktori ugroženosti: baština diskriminacije

Trajne posljedice istorijskih obrazaca predrasude, pristrasnosti i neravnopravnog tretmana uzrokovanih specifičnim karakteristikama poput pretpostavljene pripadnosti neke osobe određenoj rasi, njene boje kože, porijekla ili nacionalne ili etničke pripadnosti, mogu se ispoljiti na različite načine. Kroz cjelokupnu prošlost čovječanstva, u različitim dijelovima svijeta manjinske grupe bile su sistematski diskriminirane, što je uzrokovalo znatan socijalni i ekonomski disparitet između tih osoba i ostatka stanovništva. Kroz generacije su osobama iz manjinskih grupa, uključujući tu i nacionalne manjine, uskraćivana politička prava kao i prilike da ostvare pristup obrazovanju,⁵⁰ adekvatnom zaposlenju⁵¹ i zdravstvenom zbrinjavanju. Dugogodišnja segregacija u stambenom zbrinjavanju, također je doprinijela marginalizaciji zajednica smještenih u određenim područjima, u kojima su bili izraženi faktori poput visoke stope siromaštva, ograničene društvene pokretljivosti i kriminala, s ograničenim pristupom resursima i prilikama.⁵²

“[Manjine] su sputane svojim naslijeđenim statusom; u krajnje dehumanizirajućem diskursu o njima se govori kao o onima koji “zagađuju” ili koji se “ne diraju”, bez ikakvog uvažavanja ljudskog dostojanstva ili ravnopravnosti.” Među učenicima iz manjinskih zajednica, manji je broj onih koji završe školovanje, a veći broj onih koji školovanje prekidaju prije završetka. Nedostatak adekvatnog, dostupnog i finansijski pristupačnog obrazovanja među manjinama i radnicima migrantima znači da su manje i njihove šanse da pronađu adekvatan posao, kao zakonito zaposleni, registrovani radnici. (...) Stopa nezaposlenosti viša je među manjinama, a djeca koja su školovanje napustila prije završetka, često su poticana ili prisiljavana na rad, što uključuje i najgore oblike radnog iskorištavanja djece, a dešava se i da postanu žrtve iskorištavanja u svrhu počinjenja krivičnih djela.”⁵³

Specijalni izvijestilac UN-a u izlaganju o savremenim oblicima ropstva, uključujući i njegove uzroke i posljedice

50 Prema istraživanju o životu Roma, koje je 2017. godine proveo Ured Vlade Republike Hrvatske za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, samo 30 % romske djece pohađa školu. Vidi Izvještaj specijalnog predstavnika i koordinatora OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima nakon službene posjete Hrvatskoj 3.–5. septembra 2019., tačka. 59. Također vidi Izvještaj specijalnog predstavnika i koordinatora OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima Valianta Richeya, nakon službene posjete Bugarskoj 22.–24. juna 2021., OSCE. Prema Izvještaju, 22% Roma u Bugarskoj je nepismeno, a 91% nije pohađalo srednju školu. Vidi: Izvještaj specijalnog predstavnika i koordinatora OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima nakon službene posjete Hrvatskoj 3.–5. septembra 2019., tačka. 59. Prema informacijama Ministarstva obrazovanja Crne Gore iz 2018. godine, samo 56% djece romske i egipatske nacionalnosti završilo je osnovnu školu, u usporedbi sa 96% djece koja su završila osnovnu školu, a koja ne pripadaju manjinskim grupama. Samo 3% djece romske i egipatske nacionalnosti završi srednju školu, dok je stopa završetka srednjoškolskog obrazovanja među većinskim stanovništvom 86%. Vlada Crne Gore, Ministarstvo za ljudska prava i prava manjina, Strategija socijalnog uključivanja Roma i Egipćana, 2021.–2025., str. 47.

Brojni eksperti koji su učestvovali u konsultacijama, također su ukazali i na savremene pojave oblike ugroženosti manjinskog stanovništva trgovinom ljudima. Prema njihovom mišljenju, u državama članicama OSCE-a, trajni utjecaj strukturne diskriminacije jedan je od temeljnih izazova u rješavanju problema trgovine ljudima iz manjinskih zajednica. Sistemi kolonijalizma i robovlasništva temelje se na iskorištavanju drugih ljudskih bića zbog finansijske i lične dobiti. Onaj „drugi“, tako se sistematski dehumanizira, ponižava, smatra manje vrijednim i inferiornim, te mu se uskraćuju jednaka prava. Današnja rasprostranjenost trgovine ljudima u zajednicama u kojima je u prošlosti bila prisutna praksa robovlasništva, jasno pokazuje dugoročne međugeneracijske utjecaje diskriminacije i društvene marginalizacije.

Naslijeđe diskriminacije odolijeva vremenu, zbog toga što diskriminacija u prošlosti doprinosi stvaranju začaranog kruga isključivanja, marginalizacije i nepovoljnog tretmana, utkanog u državne i društvene strukture. Diskriminirajući stavovi omogućavaju nastanak i razvoj kulturoloških i društvenih slojeva, čime doprinose pojavi različitih oblika normaliziranja ili pravdanja nasilja nad manjinama ili njihovog iskorištavanja. U istraživanju iz 2021. godine, koje je obuhvatilo više od 80 preživjelih žrtava trgovine ljudima u SAD-u, više od 60% ispitanika izjavilo je da su zbog rasizma bili podložniji trgovini ljudima. Od ovih ispitanika, 93% izjasnilo se kao pripadnici crnačkih, domorodačkih ili zajednica ljudi tamnije boje kože (BIPOC).⁵⁴

51 Na primjer, nezaposlenost pripadnika romskih zajednica u Bugarskoj se kreće između 70% i 90%, u usporedbi s nacionalnim prosjekom od oko 8% do 10%. Vidi tačku 62 Izvještaja specijalnog predstavnika i koordinatora OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima Valianta Richeya, nakon službene posjete Bugarskoj 22.–24. juna 2021., OSCE

52 Parlamentarna skupština OSCE-a, 2012. Izvještaj o rodnoj ravnoteži: Žene kao nacionalne, etničke, jezičke, rasne i vjerske manjine. U Izvještaju se navodi da je veća vjerovatnoća da će žene pripadnice manjina živjeti u domaćinstvima i naseljima odvojenim od ostatka društva, prenapučenim porodicama s niskim primanjima, često sa ograničenim pristupom osnovnim uslugama, zbog čega su izložene većem riziku da postanu žrtve trgovine ljudima. Vidi publikaciju Agencije EU za temeljna prava (2019.), „Biti osoba tamne boje kože u EU: Drugo istraživanje EU o manjinama i diskriminaciji“ te publikaciju Evropske komisije (2020.), „Sinteza izvještaja organizacija građanskog društva o implementaciji strategija za integraciju Roma u EU – Identifikacija praznina u politici uključivanja Roma“, Centar za političke studije, Srednjoevropski univerzitet.

53 UN, 2022., Izvještaj specijalnog izvištelca o savremenim oblicima ropstva, uključujući tu i njegove uzroke i posljedice, A/HRC/51/26: Savremeni oblici ropstva pogodaju osobe koje pripadaju etničkim, vjerskim i jezičkim manjinama, tačka. 12 i tačke 16–17.

54 Projekt o pripadnicima crnačkih, domorodačkih i zajednica ljudi tamnije boje kože (Projekt BIPOC), Centar za borbu protiv trgovine ljudima, 2021.

Unatoč praksi diskriminacije ili zakonima koji su službeno izmijenjeni ili stavljeni van snage, negativni stereotipi i predrasude proistekli iz dugogodišnje diskriminacije, često ostaju prisutni u društvenim stavovima, te imaju utjecaja na percepciju ili postupanje prema pojedincima iz marginaliziranih grupa. Ispitanici učesnici istraživanja i eksperti sa kojima su obavljene konsultacije, istakli su da sistemski diskriminacija i dugogodišnja nepravda prema manjinama, uključujući tu i nacionalne manjine, uzrokuju neravnopravnost koja ima štetan utjecaj na aktivnosti borbe protiv trgovine ljudima, te djeluje poticajno na trgovce ljudima. Oskudne prilike i podrška pogoršavaju nestabilnost prisutnu u sferi stambenog zbrinjavanja, nesigurnost prehrane, nedostatak ekonomskih prilika, zlorabitu opojnih supstanci i život u institucijama skrbi ili pravosudnog sistema.⁵⁵ Takva situacija dovodi do nastanka društveno-ekonomske i emocionalne ranjivosti koju trgovci ljudima traže i iskorištavaju.

“Pri sagledavanju trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja žena i djevojčica iz manjinskih grupa, veoma je važno ustanoviti temeljne uzroke iskorištavanja, poput patrijarhata, kolonijalizma, klasnih podjela i potražnje.”

Hema Sibi, CAP international

S druge strane, potražnja koja služi kao pokretač trgovine ljudima, često se odnosi na osobe iz određenih etničkih ili rasnih manjinskih zajednica, zbog diskriminirajućih pretpostavki o njihovoj seksualnosti, servilnosti ili sposobnosti za rad.⁵⁶ Što se tiče seksualnog iskorištavanja, dok je oko 40% žrtava trgovine ljudima identifikovanih u SAD-u bilo afričko-američkog porijekla, u odnosu na 13% udjela afričko-američkog stanovništva u ukupnoj populaciji,⁵⁷ 85% kupaca seksualnih usluga online bili su bijelci, što ukazuje na rasni disparitet između kupaca i žrtava.⁵⁸

Važno je istaći da trgovci ljudima reaguju na potražnju, ali i da biraju pripadnike iz ugroženih zajednica, čije zlostavljanje i iskorištavanje neće dovesti do snažnog odgovora društva ili krivičnog pravnog sistema. Iskorištavanje osoba iz tih zajednica, bilo da je riječ o komercijalnom seksualnom iskorištavanju, radnom iskorištavanju ili iskorištavanju u svrhu počinjenja krivičnih djela, u društvu se često prihvata ili zanemaruje, zbog činjenice da se ljudi iz tih zajednica posmatraju kao pripadnici nižeg sloja društva, koji uživaju manje prava. Kada se tome doda činjenica da su intervencije sistema krivičnog pravosuđa često ograničene, ili da pogođena zajednica u njih nema povjerenja, zbog sistematskog rasnog profiliranja i diskriminacije, jasno je da su osobe iz ovih zajednica izložene većem riziku da postanu žrtve trgovine ljudima.

“Rasizam i rasna diskriminacija narušavaju temelje ličnog dostojanstva čovjeka, jer dijele čovječanstvo kojem pripadaju sva ljudska bića, na kategorije, od kojih se neke smatraju više, a neke manje vrijednim od ostalih. Istorija je pokazala mnogo puta da kada se diskriminaciji, rasizmu i netrpeljivosti dozvoli da se ukorijene u određenom društvu, to urušava temelje društva i uzrokuje štetu koja traje kroz generacije.”⁵⁹

Navi Pilay, bivša visoka povjerenica UN-a za ljudska prava

Propust otklanjanja naslijeđa diskriminacije nad manjinskim grupama povećava stepen ugroženosti pojedinaca iz tih grupa trgovinom ljudima. Konsultovani eksperti istakli su da je potrebno da države članice OSCE-a prepoznaju istorijske korijene i dalje prisutnih diskriminirajućih stavova o manjinama, bez obzira na to da li ih je osoba doživjela prije, za vrijeme ili nakon iskustva žrtve trgovine ljudima.

Uvažavanje dinamike koja je ovdje prisutna zahtijeva prikupljanje podataka o žrtvama trgovine ljudima iz manjinskih grupa, ali i o počiniocima. Međutim, u većini država članica, evidentira se državljanstvo žrtava trgovine ljudima, ali veoma rijetko i njihovo etničko porijeklo. Problem nastao zbog ove praznine koja otežava cjelovito razumijevanje problema, dodatno se usložnjava kada se desi da trgovci ljudima pripadaju istoj manjini, ili čak i istoj porodici kao žrtva trgovine ljudima. U tim situacijama, pogođene zajednice boje se da će ukazivanje na slučajeve trgovine ljudima dovesti do dodatne diskriminacije, stigmatizacije ili kažnjavanja. Uz to, ne postoje ni službeni mehanizmi namijenjeni praćenju slučaja individualnog ili strukturnog rasizma i diskriminacije manjina koji dovode do trgovine ljudima. Jedna organizacija koja se bavi radom ove vrste je NVO Rights4Girls, čiji je glavni zadatak prikupljanje podataka iz različitih država, kako bi time ukazali na rasni disparitet i promovirali rodno odgovorne i kulturološki prihvatljive politike prevencije u SAD-u. Njihovi podaci upućuju na dokaze o postojanju naslijeđa rasne diskriminacije, što pokazuje i neproporcionalan utjecaj trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja žena i djevojčica tamnije boje kože, pri čemu su kupci seksualnih usluga uglavnom muškarci, bijelci, koji pripadaju srednjoj klasi.⁶⁰

55 Diskriminacija u radu policije, izricanju presude i izvršenju kazne zatvora neproporcionalno pogađa određene rasne i etničke skupine. Vidi Komitet UN-a za eliminaciju rasne diskriminacije, (2020.) Opšta preporuka br. 36 o sprečavanju i borbi protiv primjene rasnog profiliranja u radu policije.

56 OSCE OSR/CTHB (2021), Suzbijanje potražnje koja pokreće trgovinu ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja. Vidi također: CEDAW (2020.), Opšta preporuka br.38 o trgovini ženama i djevojčicama u kontekstu globalnih migracija, tačke 61 i 62.

57 Ministarstvo pravde SAD, Karakteristike incidenata za koje postoji sumnja da sadrže obilježja trgovine ljudima, 2008.–2010. (Washington, D.C.: april 2011.), Tabela 5.

58 Christine Milrod i Martin A. Monto, Hobist i iskustvo romantične veze: Ponašanja i preference muškaraca kupaca seksualnih usluga na internetu (Devijantno ponašanje, Tom 33, 2012.), str. 799.

59 UN (2012.), Predgovor visokog povjerenika UN-a za ljudska prava, Ujedinjeni protiv rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i drugih oblika netrpeljivosti, Pošast rasizma, Deklaracija iz Durbanu i Program akcije (2001.) Reviziona konferencija u Durbanu (2009.) Dokument o rezultatima ostvarenim do 10. godišnjice donošenja Deklaracije iz Durbanu i Programa akcije (2011.) Politička deklaracija, Odjel za informiranje javnosti UN-a, New York.

60 Rights4Girls, 2018., Rasni i rodni disparitet u trgovini seksualnim uslugama.

Uzajamna povezanost ličnih faktora ugroženosti

Konsultovani eksperti također su ukazali na nedostatak političke volje za rješavanje ovih problema. Uvažavanje i otklanjanje naslijeđa diskriminacije zahtijeva implementaciju dalekosežnih politika rada i inicijativa, u cilju promoviranja ravnopravnosti i pravde u društvu. Nekoliko eksperata zalagalo se za donošenje adekvatno financirane politike rada, te ostvarenje promjena u društvu, upozoravajući istovremeno na rizike „kozmetičkih“ promjena, istih onih površnih promjena koje ne nude cjelovit odgovor na ranjivost pripadnika nacionalnih manjina.⁶¹

“Propust prepoznavanja robovlasništva kao centralnog razloga za veću zastupljenost pripadnika crnačkih, i domorodačkih zajednica kao i osoba tamnije boje kože među žrtvama te umjesto toga kooptiranje pojma „ropstvo“ u namjeri da time šokiraju slušaoce, još jedan je od načina na koje pokreti za borbu protiv trgovine ljudima doprinose održanju rasizma.”⁶²

Preživjela žrtva, Projekt BIPOC

Uvažavanje međusobne povezanosti ovih faktora temeljni je preduslov za cjelovito razmatranje i poduzimanje mjera u korist pripadnika manjina koji su nedovoljno zaštićeni od rizika trgovine ljudima. Svaka moguća, pretpostavljena ili stvarna žrtva trgovine ljudima sa sobom nosi višestruko slojevit identitet, proistekao iz roda, nacionalnosti, rase, etničke pripadnosti, dobi, mogućeg invaliditeta, jezika, vjere itd. Iako određenu ličnu osobinu ne treba smatrati faktorom ugroženosti samu po sebi, ovi identiteti mogu stvoriti zapreke u prevenciji trgovine ljudima, identifikaciji i pomoći žrtvama, kažnjavanju počinitelja, te obeštećenju i uključivanju u društvo preživjelih žrtava.⁶³ I istraživanja koja su provele države članice, ali i istraživanja organizacija civilnog društva, podjednako pokazuju da su najčešće prijavljeni oblici diskriminacije koji su doveli do veće ugroženosti trgovinom ljudima proistekli iz uzajamne veze između pripadnosti nacionalnoj manjini, ženskom spolu, neizvjesnog pravnog statusa (neposjedovanje identifikacijskih dokumenata, rodnog lista, državljanstva itd.) i maloljetstva.

“Rasna pripadnost preklapa se sa drugim oblicima ugnjetavanja poput roda, klase i dobi, koji neproporcionalno usmjeravaju osobe tamnije boje kože ka prostituciji, gdje ostaju zatočene u komercijalnoj trgovini seksualnim uslugama. Ovo ugnjetavanje dodatno pojačava i dalje prisutna neutemeljena uvjerenja o seksualnosti maloljetnih pripadnika manjinskih grupa, koja istovremeno doprinose upuštanju u rizične oblike seksualnog ponašanja.”⁶⁴

Cheryl Nelson Butler

61 Vidi također Evropska mreža romskih organizacija (2023.), „Evropska komisija donosi proljetni paket mjera – ima li u njemu išta za evropske Rome?“

62 Projekt o pripadnicima crnačkih, domorodačkih i zajednica ljudi tamnije boje kože (Projekt BIPOC), Centar za borbu protiv trgovine ljudima, 2021.

63 Za detaljnu analizu rodno zasnovanih zapreka prevenciji, identifikaciji, pomoći i pravdi, vidi OSCE OSR/CTHB (2021.), *Primjena rodno osjetljivog pristupa borbi protiv trgovine ljudima*

64 Butler C. N. (2015.), *Rasno-motivirani uzroci trgovine ljudima*, UCLA Law review 1464.

Žene i djevojčice koje pripadaju određenim rasnim ili etničkim skupinama na teritoriji država članica OSCE-a, često su predmet diskriminirajućih stavova zasnovanih na rasnoj, etničkoj ili rodnoj pripadnosti, kojima se opravdavaju nasilje i iskorištavanje.⁶⁵ Čak i u situacijama kada je trgovina ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja ili prisilnog stupanja u brak počinjena od strane člana porodice propisana zakonom kao krivično djelo, izostaje potpuna primjena zakonodavnog i administrativnog okvira za zaštitu žena i djevojčica. Sudeći prema stavovima nekoliko ispitanika u državama članicama, ova štetna praksa rijetko se prijavljuje ili biva predmetom istrage, zbog široke rasprostranjenosti određenih tradicionalnih postupaka i običaja te zatvorenosti manjinskih zajednica.

Još jedan rasprostranjen oblik trgovine ljudima koji pogađa žene iz manjinskih zajednica, je prisilni brak u svrhu zloupotrebe dokumenata, ili lažni brak sklopljen u cilju zloupotrebe dokumenata ili statusa. U većini slučajeva ove vrste, žene koje su u prošlosti bile isključene iz društva, marginalizirane, koje su doživjele teškoće finansijske prirode, žene niskog stepena obrazovanja i žene ograničene sposobnosti jezičkog izražavanja, navode se na putovanje u stranu zemlju u cilju zaključenja braka sa državljaninom treće zemlje, u zamjenu za određenu novčanu naknadu. Ovakav brak obično muškarcu daje mogućnost da dobije dozvolu boravka. Ova pojava ima snažno izraženu rodnu dimenziju, te stoga zahtijeva rodno-specifičan odgovor koji će omogućiti osnaživanje i zaštitu žena i djevojčica iz rizičnih zajednica.⁶⁶

“Žene tamnije boje kože...doživljavaju dvostruku diskriminaciju – što je rezultat kombinovanog efekta diskriminacije na osnovu rase i diskriminacije na osnovu spola. Ponekad se dešava i to da trpe diskriminaciju kao žene crkinje, što nije isto što i kombinovana diskriminacija na osnovu rase i spola, već je riječ o diskriminaciji crkinja.”⁶⁷

Profesor Kimberlé Crenshaw

65 Tema kolonijalnih korijena rizika od trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja među ženama i djevojčicama pripadnicama aboridžinskih plemena u Britanskoj Kolumbiji u Kanadi, opsežno je obrađivana i u nauci i u književnosti. Vidi Lynne, Jackie 1998. „Kolonijalizam i seksualno iskorištavanje žena domorodačkog porijekla u Kanadi“; Farley, M., Lynne, J., Cotton, A.J., 2005., Prostitucija u Vankuveru: Nasilje i kolonizacija žena domorodačkog porijekla; Hunt, Sarah, 2011., Kolonijalni korijeni, savremeni faktori rizika: Analiza interne trgovine ljudima djevojčica i žena pripadnica aboridžinskih plemena u Britanskoj Kolumbiji u Kanadi, Kanada; Hunt, Sarah, 2016., Kolonijalni prikaz kolonijalnog nasilja: trgovina ljudima, prostitucija i nasilje proisteklo iz zakona; Bourgeois, Robyn, 2015. Kanadsko iskorištavanje: Kanadska država i trgovina ženama i djevojčicama iz domorodačkih zajednica u Kanadi Koebel, Nina, 2014. Interna trgovina ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja aboridžinskih žena i djevojčica: analiza naslijeđa kolonijalizma u Kanadi, Vidi također: “Ukradene sestre: Diskriminacija i nasilje nad ženama iz domorodačkih zajednica u Kanadi”, Amnesty International, 2009.; Izvještaj Udruženja domorotkinja Ontarija na temu trgovine ljudima u Kanadi, upućen na razmatranje Stalnoj komisiji za pravdu i ljudska prava, autorica Heather Cameron i Courtney Skye, juni 2018. Istorija seksualnog iskorištavanja utemeljena na rasizmu, seksizmu i klasnoj podjeli društva, nije ograničena samo na Kanadu. Vidi Farley, M., et al., Vrt istine: Prostitucija i trgovina domorodačkim ženama u Minesoti, Koalicija žena Indijanaka Minesote za istraživanje i obrazovanje o seksualnim napadima i prostituciji, 27. oktobar 2011. “[...] Domorotkinje su izložene naročito visokom riziku siromaštva, života bez krova nad glavom i seksualnog nasilja, a svi ti faktori presudni su elementi trgovine ženama (...) 62% ispitanika smatra da postoji veza između prostitucije i kolonizacije te pojašnjava da je obezvrjeđivanje žena prostitucijom identično obezvrjeđivanju domorodačkog stanovništva tokom kolonizacije. Veoma je važno sagledati seksualno iskorištavanje domorotkinja u prostituciji danas u istorijskom kontekstu kolonijalnog nasilja nad zatečenim domorodačkim stanovništvom. Vidi također: Roe-Sepowitz, D., K. Jabola-Carolus, 2019., „Trgovina ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja na Havajima: Priče preživjelih žrtava,“ Univerzitet savezne države Arizone, Ured za istraživanje i borbu protiv trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, Komisija savezne države Havaji za položaj žena

Djeca iz manjinskih grupa izložena su riziku različitih oblika trgovine ljudima, uključujući tu i iskorištavanje u svrhu počinjenja krivičnih djela (prisilno činenje krivičnih djela), seksualno iskorištavanje, prisilno prosjačenje, prisilno stupanje u brak i radno iskorištavanje, često uz učešće roditelja ili srodnika. Nadležne policijske agencije i socijalne službe često odbacuju slučajeve u kojima su žrtve djeca iz manjinskih grupa, naročito Roma i Sinta, uz tvrdnju da je riječ o „ispoljavanju tradicije, običaja i kulture“, te iz tog razloga izostaje istražno postupak u cilju traganja za dokazima trgovine ljudima.⁶⁸

“Porodice iz manjinskih zajednica nisu nužno disfunkcionalne; one se zapravo nalaze u disfunkcionalnom položaju. U proteklih 30 godina nije bilo uspješnih istraživanja na temu mehanizama zaštite djece Roma, a nadležne organe više zanima krivično gonjenje, nego prevencija. Institucije za zaštitu djece moraju preuzeti mnogo snažniju ulogu u zaštiti potreba djece na terenu, umjesto što razmišljaju o njihovom zakonskom položaju s obzirom na manjinski status koji imaju u određenoj zemlji”.

Kevin Byrne, nezavisni ekspert za prava i zaštitu djece

Konsultovani eksperti i ispitanici ukazali su na potrebu za dodatnim resursima za rješavanje pitanja siromaštva djece i negativnih iskustava u ranoj dobi, uključujući tu i u kontekstu zbrinjavanja unutar porodice ili unutar institucija za zbrinjavanje, što nosi naročito visok rizik trgovine ljudima. Na ove udružene osnove ugroženosti ukazala je i specijalna izvišteljica UN-a o prodaji, seksualnom iskorištavanju i seksualnom zlostavljanju djece. U njenim izvještajima, specijalna izvišteljica izrazila je zabrinutost zbog položaja djece koja pripadaju manjinskim i domorodačkim zajednicama, a naročito je ukazala na položaj djece zbrinute u institucijama ili kod alternativnih pružalaca usluga ove vrste, jer su ta djeca podložnija trgovini ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i nezakonitog usvajanja.⁶⁹ Djeca iz manjinskih i domorodačkih zajednica u većoj su mjeri zastupljena u institucijama za zbrinjavanje djece i češće su kandidati za usvajanje u inostranstvu. Fizičke i psihičke posljedice, kao i društvena izolacija, ovu djecu u većoj mjeri izlažu riziku trgovine ljudima. Trgovci ljudima često iskorištavaju potrebu ove djece za emocionalnom podrškom i razvijanjem osjećaja povezanosti, koju institucije za zbrinjavanje djece ne mogu zadovoljiti, te nepostojanje stabilnih roditeljskih uzora.⁷⁰

66 Viuhko, M., Lietonen, A. i Jokinen, A., “Sretni zauvijek? Od lažnog braka do trgovine ljudima”, Lažni brakovi sklopljeni u svrhu iskorištavanja: Analiza povezanosti između lažnih brakova i trgovine ljudima u Estoniji, Irskoj, Latviji, Litvaniji i Slovačkoj, Viuhko, M., Lietonen, A., Jokinen, A. i Joutsen, M. eds., HEUNI Serija izvještaja 82 (Helsinki, 2016). Vidi također: UNODC, 2020, Uzajamna povezanost između trgovine ljudima i braka, Publikacija, Beč.

67 Crenshaw, K., Demarginalizacija veze između rase i seksa: crnačka feministička kritika doktrine borbe protiv diskriminacije, Feministička teorija i politika borbe protiv rasizma, 1989 U. CHI. LEGAL F. 139 (1989).

68 Vidi informacije o Albaniji, Bugarskoj, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Rumuniji, Srbiji i Kosovu u Uredu SAD-a za praćenje i borbu protiv trgovine ljudima (2023), Izvještaj o trgovini ljudima (Svako spominjanje Kosova u ovom tekstu treba tumačiti u punoj saglasnosti sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a br. 1244)

69 Izvještaj specijalne izvišteljice Vijeća za ljudska prava o prodaji, seksualnom iskorištavanju i seksualnom zlostavljanju djece, A/77/140 (2022) i A/78/137 (2023); CRC/C/CZE/CO/5-6, tačka. 45; i E/C.19/2010/CRP.8, str. 11..

Još jedan problem koji se javlja u vezi sa dobi, je stupanje djece u bračnu zajednicu. Prema podacima kojima raspolaže EU, oko 2% Romkinja dobi 10 do 15 godina je u „tradicionalnoj bračnoj zajednici“ ili živi za partnerom. U prosjeku, oko 16% romskih dječaka i djevojčica dobi između 16 i 17 godina u zakonskoj su ili u tradicionalnoj bračnoj zajednici ili žive sa partnerom. Stupanje djece u brak odražava se na obrasce obrazovanja žena i djevojčica i izlaže ih većem riziku od eksploatacije. Na primjer, samo 6% Romkinja dobi od 16 do 17 godina koje su udate ili žive zajedno sa partnerom i dalje se školuje, u usporedbi sa 36% mladih Romkinja koje se i dalje školuju u ovoj dobnoj grupi.⁷¹ Konsultovani eksperti također su ukazali na činjenicu da stopa prekida školovanja prije završetka srednje škole među djevojčicama iz manjinskih skupina ukazuje na izražen rizik trgovine ljudima, naročito u pogledu dječjeg braka.⁷² Što se tiče dječjeg braka, najveći problem je u tome što sud može drugačije posmatrati dječji brak u zavisnosti od etničkog porijekla počinitelja. Nadležni organi mogu zanemariti ovu praksu zbog straha od nametanja vlastitih kulturoloških normi i vrijednosti određenoj manjinskoj grupi.⁷³

“Iako je dječji brak često formalno kažnjiv zakonom, ta pojava prisutna je u običajnom pravu i dio je tradicije. Na primjer, u Srbiji se godišnje evidentira hiljade dječjih brakova, bez obzira na činjenicu da je takav brak kažnjiv zakonom. Eksperti u Srbiji spomenuli su da ovakvi brakovi prvenstveno pogađaju djevojčice i da su najčešće prisutni u romskoj zajednici, ističući da je dječji brak u romskoj populaciji stvar navike, pravila i običaja ili tradicije iz prošlosti.”⁷⁴

Uzajamna povezanost između trgovine ljudima i braka, UNODC

Zakonski status

Zakonski status mogućih žrtava trgovine ljudima iz manjinskih grupa, a naročito iz nacionalnih manjina, predstavlja dodatni faktor koji doprinosi trgovini ljudima, jer mnoge osobe iz tih grupa nemaju mogućnost da prijave rođenje djeteta ili zatraže državljanstvo ili lične dokumente. To im onemogućava pristup osnovnim javnim uslugama ili ostvarenje zakonskih prava i zaštite.⁷⁵ Komitet UN-a za prava djeteta izrazio je ozbiljnu zabrinutost zbog velikog broja osoba koje nisu evidentirane u matičnoj evidenciji po rođenju, što je naročito izraženo među Romima i Sintima, jer takvo stanje uzrokuje otežan pristup uživanju osnovnih prava, uključujući tu pravo na zdravstveno zbrinjavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu.⁷⁶ Izostanak evidentiranja u matičnoj evidenciji ne samo da olakšava trgovcima ljudima pronalazak žrtava, već i nadležnim organima otežava otkrivanje stvarnog identiteta transportovane djece ili utvrđivanje da li je osoba u pratnji djeteta njegov/njen roditelj ili staratelj. Svi ti faktori ograničavaju pristup uslugama.⁷⁷

Vjera

Osobe koje pripadaju vjerskim manjinama podložnije su trgovini ljudima jer se možda suočavaju sa diskriminacijom koja im otežava pristup zapošljavanju, javnim uslugama i zaštiti, ukoliko ne promijene vjeroispovijest ili ne skrivaju vjersku pripadnost.⁷⁸ Trgovci ljudima mogu birati žene i djevojčice kao žrtve u cilju promjene njihove vjeroispovijesti kroz prisilni brak u kombinaciji sa prisilnim obavljanjem poslova u domaćinstvu i seksualnim iskorištavanjem.⁷⁹ Trgovina ljudima uzrokovana uzajamnom isprepletenošću diskriminacije na osnovu spola, etničke i vjerske pripadnosti uočena je u slučajevima trgovine djevojčicama i mladim ženama iz zajednice koptskih kršćana,⁸⁰ kao i jazidskih žena i djevojčica. U Njemačkoj je, u predmetu protiv borca Islamske države za genocid i zločine protiv čovječnosti, uključujući tu i jednu tačku optužnice za zločine protiv čovječnosti počinjene porobljavanjem i prodajom ljudi, Visoki regionalni sud u Frankfurtu u svojoj presudi iz 2021. godine istakao da je Islamska država ocrnila pripadnike jazidske vjere kao poštovaoce davola koje treba uništiti.⁸¹ Hiljade jazida koji nisu uspjeli pobjeći ili je stradalo u masovnom pogubljenju, ili je bilo prisiljeno da prede na islam i obavlja rad, ili je prodato ili ponuđeno kao nagrada borcima. Islamska država držala je jazidske djevojčice i žene u zatočeništvu, pri čemu su djevojčice i mlade žene zlostavljane kao seksualne robinje, dok su žene starije životne dobi iskorištavane kao robinje za obavljanje poslova u domaćinstvu.

70 Ured SAD za praćenje i borbu protiv trgovine ljudima (2018), *Institucionalizacija djece i trgovina ljudima*

71 Istraživanje je izvršeno u 11 država članica EU: Bugarskoj, Češkoj Republici, Francuskoj, Grčkoj, Italiji, Mađarskoj, Poljskoj, Portugalu, Rumuniji, Slovačkoj i Španiji. Agencija EU za temeljna prava (2013.), *Analiza Agencije o položaju Roma, s obzirom na spol, radni dokument*. Vidi također: Agencija EU za temeljna prava (2014.), *Rješavanje problema prisilnog braka u EU: zakonske odredbe i praksa koja obećava*.

72 Vijeće Evrope, *Strategija za poboljšanje položaja romskih žena i djevojčica* (2014.–2020.). Vidi također UNICEF, 2013., *Položaj romske djece i porodica u Bosni i Hercegovini*, i UNICEF, 2017., *Dječji brak u romskoj populaciji u Srbiji: etnografsko istraživanje*.

73 UNFPA, *Dječji brak u istočnoj Evropi i centralnoj Aziji* str.8..

74 UNODC, 2020., *Uzajamna povezanost između trgovine ljudima i braka*, publikacija, Beč. str. 24

75 UN, 2022, *Izveštaj specijalnog izvjestioca za savremene oblike ropstva, uključujući tu njegove uzroke i posljedice*, A/HRC/51/26: Savremeni oblici ropstva koji pogađaju pripadnike etnički, vjerskih i jezičkih manjinskih zajednica. Vidi također CRC/C/SRB/CO/2–3: Zaključna zapažanja iz kombinovanog drugog i trećeg periodičnog izvještaja za Srbiju, tačka. 30: "(...) Postoji oko 8.500 osoba koje nisu evidentirane u matičnoj evidenciji po rođenju, među kojima se većina izjašnjavaju kao Romi. Komitet izražava zabrinutost zbog činjenice da ti ljudi imaju ograničen pristup osnovnim pravima, uključujući tu zdravstveno zbrinjavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu.

76 Zaključna zapažanja iz kombinovanog drugog i trećeg periodičnog izvještaja za Srbiju, CRC/C/SRB/CO/2–3, tačka. 30.

77 Centar za demokratske studije (2015), *Trgovina djecom u ugroženim romskim zajednicama: rezultati istraživanja izvršenih u Austriji, Bugarskoj, Grčkoj, Italiji, Mađarskoj, Rumuniji i Slovačkoj*

78 Ured SAD za praćenje i borbu protiv trgovine ljudima (2016.), *Izveštaj o trgovini ljudima*.

79 Tadros, M., 2020, *Nevidljive žrtve mržnje: Socioekonomski isključene žene iz vjerskih manjinskih grupa*, Koalicija za vjersku ravnopravnost i inkluzivni razvoj (CREID) radni dokument 2, Brighton: Institut za razvojne studije (IDS).

80 *Čuj njen plač*, Comboni Missions Magazine zima 2021-22. Vidi također: *Aid to the Church in Need*, 2021., *Čuj njen plač: kidnapovanje, promjena vjere pod prisilom i seksualno iskorištavanje kršćanskih žena i djevojčica*.

81 OLG Frankfurt am Main, Urteil vom 30.11.2021, 5–3 StE 1/20.

Neproporcionalan utjecaj ugroženosti - proistekle iz okoline i konteksta

Ogromni ljudski, materijalni i ekonomski gubici uzrokovani prirodnim katastrofama i oružanim sukobima, u velikoj mjeri otežavaju zadovoljenje osnovnih potreba mnogim porodicama i zajednicama širom svijeta.⁸² Što se tiče osoba pogođenih humanitarnim krizama, okolnosti u kojima su ograničene mogućnosti za sigurnu i redovnu potragu za domaćom i međunarodnom zaštitom, doprinose većem riziku trgovine ljudima. Ugroženost proistekla iz okolišnih ili kontekstualnih prilika, često ima nesrazmjerno snažan utjecaj na manjinske zajednice. Što je viši stepen društvene, ekonomske i političke marginalizacije takvih zajednica, veća je i njihova podložnost negativnim posljedicama krize, uključujući tu i trgovinu ljudima.

Većina država članica obuhvaćenih istraživanjem, izjasnila se da pandemija COVIDa-19 nije uzrokovala promjene u pogledu ugroženosti nacionalnih manjina trgovinom ljudima. Suprotno tome, većina ispitanika iz redova organizacija civilnog društva, izjasnila se da je pandemija COVIDa-19 dovela do značajno do umjerenog uvećane ugroženosti nacionalnih manjina trgovinom ljudima. U nedostatku sistemskih mjera praćenja ugroženosti nacionalnih manjina, teško je izvesti zaključke iz ovih podataka. Međutim, jedna država članica ukazala je na činjenicu da su, s obzirom na to da sektori poput poljoprivrede ili rada u domaćinstvu nisu obuhvaćeni mjerama zaštite radnika, ljudi zaposleni u tim sektorima, a naročito ljudi iz manjinskih zajednica, bili nešto više ugroženi trgovinom ljudima tokom trajanja pandemije. Zatvaranje i zabrana kretanja tokom pandemije i iz toga proistekli pad ekonomskih aktivnosti, također su se nesrazmjerno nepovoljno odrazili na manjinske zajednice, jer su njihovi pripadnici u većoj mjeri zaposleni u loše plaćenim neformalnim sektorima, bez mogućnosti da rade od kuće, što je dovelo do gubitka radnih mjesta. Istraživanje koje je proveo ODIHR, ukazuje na povećanu stopu ekstremnog siromaštva, nezaposlenosti, socijalne isključenosti i izolacije uzrokovanih pandemijom. Ovi faktori imali su nesrazmjerno negativan utjecaj na najugroženije grupe stanovništva, uključujući tu i povećan rizik trgovine ljudima i iskorištavanja.⁸³ Ostala istraživanja ukazala su na viši nivo-

diskriminacije, stigmatizacije i okrivljavanja manjinskih grupa, koje su optuživane za širenje bolesti.⁸⁴ To je također pogoršalo utjecaj krize i dovelo do produblivanja socijalne isključenosti, daljnjeg smanjivanja pristupa službama podrške, pa čak i do nasilja.

Slično kao i sa globalnim zdravstvenim krizama ili prirodnim katastrofama proisteklim iz klimatskih promjena, i oružani sukob može povećati ugroženost trgovinom ljudima, naročito u manjinskim zajednicama koje su bile marginalizirane i prije sukoba, jer njihovi pripadnici u većoj mjeri doživljavaju negativne posljedice ekonomskih kriza i urušavanja društvenih struktura.⁸⁵ U okviru radionica koje je organizirao OSR/CTHB na temu rizika trgovine ljudima sa kojim se suočavaju ljudi koji napuštaju Ukrajinu zbog ratnih dejstava, prikupljene su informacije koje ukazuju na nesrazmjerno veći utjecaj sukoba na pripadnike nacionalnih manjina.⁸⁶ Akteri koji učestvuju u borbi protiv trgovine ljudima u državama u kojima su smještene izbjeglice iz Ukrajine, ukazali su na povećan rizik trgovine ljudima u raseljenim romskim zajednicama iz Ukrajine, proistekao iz izazova sa kojima se suočavaju pripadnici ove zajednice u nastojanju da ostvare pristup zaštiti i uslugama. Mnogi pripadnici ove zajednice ne raspolažu ličnim dokumentima, ne govore druge jezike, te stoga imaju manju mogućnost doći do informacija o podršci dostupnoj za raseljeno stanovništvo Ukrajine, što vodi njihovoj diskriminaciji u pristupu stambenom zbrinjavanju i obrazovanju.⁸⁷

O ovim problemima bilo je riječi u Izvještaju o trgovini ljudima i iskorištavanju u kontekstu rata u Ukrajini, koji je objavila Mreža za borbu protiv trgovine ljudima, nevladina organizacija iz Njemačke.⁸⁸ U Izvještaju se ističe da između 10% i 20% Roma iz Ukrajine nema državljanstvo, te iz tog razloga nema ni pristup međunarodnoj zaštiti koju EU pruža građanima Ukrajine. Budući da ne raspolažu ličnim dokumentima, nemaju mogućnost da se registruju kao izbjeglice iz Ukrajine. Osim toga, dokumentovana je i diskriminacija ovih ljudi u pristupu uslugama, uključujući tu i usluge stambenog zbrinjavanja.⁸⁹

82 ICAT (2022.), Odgovor na ugroženost trgovinom ljudima, sažetak 12; ICAT (2017.),

Trgovina ljudima u humanitarnoj krizi, sažetak 2.

83 OSCE/ODIHR i UN žene (2020.), Smjernice: Suočavanje s novonastalim trendovima trgovine ljudima i posljedicama pandemije COVIDa-19.

84 Human Rights Watch, "COVID-19 kao pokretač mržnje prema Azijatima i ksenofobije širom svijeta: Nacionalni akcioni planovi potrebni za borbu protiv netolerancije," 12. maj 2020. Vidi također OSCE/ODIHR, "Prevladavanje zajedničke krize sa kojom se suočavamo, zahtijeva inkluziju, a ne mržnju", izjavio je šef OSCE-ovog Odjela za ljudska prava, 17. april 2020.; OSCE ODIHR, "Trajna neravnopravnost Roma povećava rizike od COVIDa-19" izjavio je šef OSCE-ovog Odjela za ljudska prava, 7. april 2020.; Izjava Dunje Mijatović, komesarke za ljudska prava pri Vijeću Evrope: "Vlade su dužne pobrinuti se za jednaku zaštitu i brigu za Rome i putnike za vrijeme krize uzrokovane pandemijom" 7. april 2020.; Evropski centar za prava Roma, "Romi u karanteni na granici sa Sjevernom Makedonijom", 19. mart 2020.; EU observer, "Neravnopravnost, anti-romski rasizam i korona virus", 19. mart 2020

85 UNODC (2018), Globalni izvještaj o trgovini ljudima, Svezak 2: Trgovina ljudima u kontekstu oružanog sukoba, str. 17.

86 Radionice OSR/CTHB-a organizirane od januara do jula 2023. u Bugarskoj, Estoniji, Njemačkoj, Grčkoj, Mađarskoj, Rumuniji i Slovačkoj.

87 Vidi također ODIHR, Hitno potrebna rješenja za mnogobrojne izazove sa kojima se suočavaju Romkinje, Izjavio je šef OSCE-ovog Odjela za ljudska prava, 6. april 2023.

88 Njemačka NVO Mreža za borbu protiv trgovine ljudima (KOK), 2022., Trgovina ljudima i iskorištavanje u kontekstu rata u Ukrajini – Istraživanje o situaciji u Njemačkoj, iz perspektive specijaliziranih centara za savjetovanje.

89 Vidi: ODIHR, Stanje ljudskih prava Roma raseljenih iz Ukrajine izaziva zabrinutost zbog upornih predrasuda, 12. oktobar 2023.

Primjeri efikasnih mjera za smanjivanje ugroženosti nacionalnih manjina trgovinom ljudima

Veliki broj Roma koji su napustili Ukrajinu izjavio je da su ih upravni organi optužili da nisu „prave“ izbjeglice i da pokušavaju ostvariti pravo na beneficije nezakonitim putem.⁹⁰ Također je bilo slučajeva da su Romi bili smješteni odvojeno od ostalih izbjeglica u privremenom smještaju ili da im je bio uskraćen smještaj.⁹¹

Ovu situaciju dodatno otežava činjenica da manjinske grupe često nisu zastupljene u političkom životu. Tokom perioda krize, takva situacija može otežati pripadnicima manjinskih grupa zalaganje za ispunjenje vlastitih potreba, što može dovesti do raspodjele nedovoljnih resursa ili donošenja političkih odluka koje njihovim problemima ne pripisuju dovoljan značaj. Osim toga humanitarne aktivnosti i aktivnosti pomoći, ponekad ne dovode do zadovoljenja potreba manjinskih zajednica, što je posljedica njihove nedovoljne zastupljenosti u procesima odlučivanja ili jezičkih barijera. Svi ovi faktori mogu dovesti do daljnje marginalizacije i veće ugroženosti trgovinom ljudima.

U odgovoru na istraživanje, države članice najčešće su isticale aktivnosti informiranja i obrazovanja javnosti, kao sredstvo za umanjivanje ugroženosti pripadnika nacionalnih manjina trgovinom ljudima. Najrjeđe korištena mjera bila je obuka lokalnih vlasti na temu trgovine pripadnicima nacionalnih manjina. Primjeri kampanja informiranja i obrazovanja javnosti odnosili su se na kampanju u Crnoj Gori, realiziranu kroz neposredan razgovor sa građanima na kućnom pragu, u kojem su učestvovali predstavnici manjinskih zajednica i institucija. U Srbiji je održana radionica za učenike srednjih škola o sprečavanju trgovine djevočicama, koju su zajednički organizirale organizacije žena i romske organizacije. U Sjevernoj Makedoniji, u okviru realizacije aktivnosti prevencije trgovine djecom Roma i balkanskih Egipćana, distribuirani su materijali i video snimci na romskom jeziku, usmjereni na učenike osnovnih škola izložene visokom riziku trgovine ljudima te su distribuirane ilustrirane brošure za učenike osnovnih i srednjih škola i njihove roditelje.

Sveobuhvatna obuka i informiranje svih relevantnih aktera u sistemu socijalne podrške i zaštite veoma su važni za zaštitu ugroženih grupa stanovništva, poput nacionalnih manjina. Neko-liko učesnika istraživanja koji su predstavljali države članice, istakli su inicijative obuke za medijatore u zajednicama na lokacijama u kojima žive Romi u Moldaviji te slične inicijative namijenjene Romima asistentima u nastavi u Poljskoj, kao i pružao- cima pravnih i socijalnih usluga u Srbiji.⁹² U SAD-u postoji mogućnost učešća u online obuci koja nosi naziv: „Stani – Posmatraj – Pitaj – Reagu“ (Stop.Observe.Ask.Respond-SOAR), a namijenjena je domorodačkim zajednicama kao i zdravstvenim radnicima koji pružaju usluge američkim Indijancima, domorodačkom stanovništvu Aljaske kao i stanovništvu pacifičkih otoka. Cilj ove obuke je objasniti trgovinu ljudima i posljedice koje ta pojava ostavlja u ovim zajednicama.⁹³

Saradnja sa organizacijama koje zastupaju manjinske zajednice također je istaknuta kao pozitivan primjer iz prakse i sredstvo za efikasno umanjivanje ugroženosti pripadnika nacionalnih manjina trgovinom ljudima. Na primjer, zakon pod nazivom: „Not Invisible Act“, donesen 2019. godine u SAD-u, jača interesornu koordinaciju u otkrivanju i borbi protiv nasilnih krivičnih djela nad američkim Indijancima i nasilnih krivičnih

90 Njemačka NVO Mreža za borbu protiv trgovine ljudima (KOK), 2022., op. cit., tačka 89. Vidi također Centralno vijeće Njemačke za Rome i Sinte (2022.): Centar za izvještavanje i informiranje o netrpeljivosti prema Romima osuđuje diskriminaciju romskih izbjeglica iz Ukrajine.

91 Njemačka NVO Mreža za borbu protiv trgovine ljudima (KOK), 2022., Ibid. Vidi također Mirga-Wójtowicz, E., Talewicz, J., i Kołaczek, M. (2022.), Ljudska prava, potrebe i diskriminacija – položaj romskih izbjeglica iz Ukrajine u Poljskoj. Izvještaj o istraživačkim i interventnim aktivnostima, Centralno vijeće Njemačke za Rome i Sinte. U ovom Izvještaju, autori su dokumentovali diskriminaciju romskih izbjeglica iz Ukrajine u Poljskoj. Autori su također ukazali na činjenicu da je u poplavi informacija o izbjegličkoj krizi, javnosti ostala relativno nepoznata činjenica da je Ukrajina etnički i kulturno raznolika zemlja. Na početku rata, nije se posvećivala nikakva pažnja Romima koji su bježali od rata, ali se to postepeno mijenjalo kao rezultat zalaganja romskih žena i lidera u medijima i javnom prostoru. Rastuće tenzije između romskih izbjeglica i izbjeglica druge etničke pripadnosti u prihvatnim centrima i mjestima stanovanja, također je potpuno onemogućila daljnje zanemarivanje ugroženosti romskih izbjeglica

92 Za više informacija o romskim medijatorima, vidi Vijeće Evrope (2006.), Položaj Roma medijatora u školama i Roma asistenata u nastavi u Evropi i Fondacija otvoreno društvo (2011.), Romi medijatori u zdravstvu: Uspjeh i izazovi.

93 SOAR obuka za domorodačke zajednice, online modul realiziran uz pomoć Nacionalnog centra za borbu protiv trgovine ljudima i tehničku pomoć (NHTTAC).

djela nad američkim Indijancima i nasilnih krivičnih djela počinjenih na zemlji u njihovom vlasništvu. U okviru ove zakonske inicijative, uspostavljen je partnerski odnos sa plemenima, u cilju podrške i očuvanja sigurnih plemenskih zajednica. U Crnoj Gori stavljen je naglasak na saradnju i provedbu zajedničkih aktivnosti sa predstavnicima NVO sektora i Crvenog krsta Crne Gore, koji imaju dobre odnose sa manjinskim zajednicama ili pripadaju tim zajednicama. Još jedan primjer iz Slovenije odnosi se na saradnju između vlasti, NVO sektora i humanitarnih agencija, koje zajednički rade na školskom programu, u cilju podizanja svijesti o trgovini ljudima u zajednicama u kojima žive Romi, s naročitim naglasakom na prisilne i ugovorene brakove.⁹⁴ Što se tiče finansiranja ovih aktivnosti, Ured za borbu protiv trgovine ljudima pri Ministarstvu zdravlja SAD-a, nudi bespovratna sredstva za pružanje usluga stanovništvu iz nedovoljno obuhvaćenih zajednica, uključujući tu i usluge čiji je cilj poboljšanje podrške žrtvama trgovine ljudima u domorodačkim zajednicama.

Nekoliko država članica istaklo je ulogu nacionalnih strategija za uključivanje Roma, ukazujući na njihov zaštitni efekt, što je naročito izraženo u pogledu zaštite djece i ostvarenja njihovog prava na obrazovanje.⁹⁵ Neki država članica, organizacija civilnog društva i konsultovanih eksperata ukazalo je i na specifične inicijative čiji je cilj poboljšanje pristupa obrazovanju i osnaživanju za pripadnike nacionalnih manjina. Među njima se istakao Fond za obrazovanje Roma (REF), međunarodna fondacija posvećena popunjavanju praznine u ishodima obrazovanja između Roma i pripadnika drugih etničkih grupa.⁹⁶ Još jedan primjer odnosi se na obrazovni projekt koji je realizirao ODIHR u periodu od 2007. do 2011. godine, namijenjen romskim i egipatskim zajednicama u dva grada u Albaniji. U okviru ovog projekta upotrijebljen je model vršnjačkog obrazovanja, kao efikasno sredstvo za zaštitu i osnaživanje marginaliziranih grupa ugroženih trgovinom ljudima. Kroz projekat kontaktirano je na stotine porodica i pružena im je pomoć od strane vršnjačkih edukatora, što je rezultiralo povećanim brojem registrirane djece, djece koja idu u školu, djece koja pohađaju rekreativnu i edukativno-obrazovnu nastavu, djece i članova ugroženih porodica koje primaju zdravstvenu i socijalnu pomoć te mladih u pohađanju kurseva profesionalnog osposobljavanja i pronalaženju zaposlenja. Rad na edukaciji vršnjačke populacije pomogao je boljem informiranju marginaliziranih romskih i egipćanskih zajednica o njihovim pravima, kao i o tome kako se snalaziti unutar institucijskih procedura i okruženja koja mogu biti neprijateljski nastrojena i diskriminirajuća. Posebna pažnja posvećena je potrebama djevojčica i njihovih porodica kako bi se spriječilo napuštanje školovanja i rano sklapanje brakova.⁹⁷

Nekoliko ispitanika ankete provedene u državama članicama naglasilo je važnost ugrađivanja specifičnih i međusobno povezanih odredbi u njihove nacionalne akcijske planove borbe protiv trgovine ljudima kao i u njihove nacionalne strategije za nacionalne manjine i druge manjine, kako bi se temeljito pozabavilo manjinama izloženim riziku od trgovine ljudima. Odredbe su obuhvatile mjere podrške usmjerene na poboljšanje socijalne i ekonomske situacije pripadnika manjina i smanjenje rizika od trgovine ljudima kroz antidiskriminacijske intervencije u pogledu stanovanja, obrazovanja, zdravstvene skrbi, zapošljavanja, pravnog statusa te socijalne i porodične zaštite.⁹⁸ Bez obzira na sredstva koja se koriste za rješavanje faktora ranjivosti pripadnika manjina, konsultirani stručnjaci insistirali su na potrebi da se to pitanje ne postavlja kao „pitanje manjine” jer to može dovesti do daljnje stigmatizacije. Pozvali su na zauzimanje pristupa na nivou društva i sistema, ističući neravnopravnosti, diskriminaciju i neuspjehe u odgovorima institucija.

“Važno je naglasiti u kojoj mjeri su žene i djevojke, većinom iz manjinskih zajednica, u najvećem riziku od trgovine ljudima o čemu podaci često nisu dostupni, ali znaci su nesporni. Najugroženije žene i djevojke pripadnice manjina dolaze iz romskih zajednica, Afrike ili su afričkog porijekla. Kada znamo ko su glavne žrtve i iz koje zajednice dolaze, možemo uvesti odgovarajuće mjere te ih djelotvornije provesti.”

Fernand de Varennes, bivši specijalni izvijestilac UN-a za pitanja manjina

94 OSR/CTHB izvještaj proistekao iz istraživanja izvršenog 2021. godine o provedbi obaveza prema OSCE-u i aktivnosti preporučenih kao sredstvo borbe protiv trgovine ljudima, str. 53.

95 OSR/CTHB izvještaj proistekao iz istraživanja izvršenog 2021. godine o provedbi obaveza prema OSCE-u i aktivnosti preporučenih kao sredstvo borbe protiv trgovine ljudima, str. 52.

96 Sa mrežom ureda raspoređenih širom centralne, istočne i jugoistočne Evrope i Turske, REF distribuira bespovratna sredstva i stipendije organizacijama i pojedincima koji dijele uvjerenje ove organizacije u važnost u kvalitetnog, inkluzivnog obrazovanje i integriranih škola i učionica. Vidi: Home - Roma Education Fund [otvoreno 5. oktobra 2023. godine].

97 Uvodni govor J. Lenarčiča na Konferenciji Alijanse OSCE-a pod nazivom Program prevencije: Nediskriminacija i osnaživanje, Beč, 11.–12. oktobar, 2012.

98 Za više informacija, vidi Kimmo Granqvist (2021.), „Kritička evaluacija strategija inkluzije Roma u Finskoj i Švedskoj, „Bilten savremenih evropskih studija 29:1, 33–44; Evropska komisija (2023.) Izvještaj o analizi strateških okvira država članica za pitanja Roma, Komitete na bazi strateških okvira za pitanja Roma i analiza stepena ispunjenja obaveza od strane država članica

Od identifikacije do pristupa pravdi

.....

Diskriminacija na osnovu rase i etničke pripadnosti ne samo da dovodi do većeg rizika od trgovine za ljude koji pripadaju manjinama, u što spadaju i nacionalne manjine, nego i otežava fazu identifikacije, pristup uslugama zaštite, pomoći i pravnim lijekovima.

Iako bi sa svim žrtvama trgovine ljudima trebalo postupati nepristrano i bez diskriminacije, podaci prikupljeni kroz ankete, konsultacije i istraživanja pokazuju da se žrtve koje pripadaju manjinama češće suočavaju s preprekama pristupu pravdi i uslugama zaštite.

.....



Identifikacija žrtve trgovine ljudima

Pravilna identifikacija žrtava trgovine ljudima ključni je stub odgovora na trgovinu ljudima. Nažalost, rasni i etnički stereotipi mogu omesti ovaj proces.

Dok je većina ispitanika ankete provedene u državama članicama izjavila da se procesi identifikacije žrtava provode nepristrano i bez diskriminacije manjina, isto je izjavilo manje od trećine ispitanika ankete koju je provela organizacija civilnog društva (OCD). Razlika između odgovora ankete država članica i OCD-a rezultat je nedovoljnog istraživanja i razumijevanja o tome u kojoj mjeri diskriminacija na osnovu rase i etničke pripadnosti utiče na procese identifikacije. Odgovori u anketama zasnivali su se na iskustvima i percepcijama pojedinačnih ispitanika, a ne na empirijskim podacima.

Nekoliko ispitanika u državama članicama naglasilo je da načelo nediskriminacije u kontekstu identifikacije podrazumijeva jedinstven i jednak tretman svih žrtava trgovine ljudima. Samo je jedna država članica na osnovu ankete potvrdila da se žrtve trgovine mogu suočiti s diskriminacijom na osnovu rase i etničke pripadnosti tokom procesa identifikacije, kao rezultat ili svjesne ili nesvjesne pristranosti. Pored toga, ispitanici su naveli da su neke žrtve trgovine ljudima optužene za zločine na koje su ih trgovci prisiljavali dok su bili predmetom trgovine ljudima, što je u suprotnosti s principom nekažnjavanja.⁹⁹ Te su optužbe mogle proizaći iz diskriminatornih pretpostavki o tome ko je počinilac, a ko žrtva. Takođe postoji veća vjerojatnost da će policija osobe koje pripadaju manjinama doživljavati kao kriminalce, a ne kao žrtve trgovine ljudima, sprječavajući na taj način pravilnu identifikaciju. Jedna nevladina organizacija u Sjedinjenim Američkim Državama izvijestila je da je 29% preživjelih kojima je pružala pomoć 2022. godine bilo prisiljeno počiniti zločin kao direktna posljedica trgovine ljudima, a 67% njih se identificiralo kao crnci.¹⁰⁰ Još jedno istraživanje o identificiranju djece kojom se trguje u svrhu iskorištavanja za kriminalne aktivnosti u Nizozemskoj takođe je naglasilo postojanje "etnički suženog vidokruga".¹⁰¹ Studijom su naglašene stereotipne percepcije aktera na prvoj liniji o "Romima" kao jednoj jedinstvenoj skupini, što je dovelo do prepoznavanja romske djece kao "uobičajenih" žrtava, ali ne uvijek priznatih kao "zaslužnih" žrtava.

Konsultirani stručnjaci primijetili su da faktori koji ometaju identifikaciju, kao što je neprimjenjivanje principa nekažnjavanja, nedostatak svijesti ili razumijevanja elemenata trgovine ljudima, nepovjerenje u javne vlasti ili fizička i društvena izolacija, nisu specifični za osobe koje pripadaju manjinama. Ove prepreke specifične su za ostale žrtve trgovine ljudima. Međutim, polovica ispitanika iz ankete OCD-a izjavila je da je manje vjerojatno da će žrtve trgovine ljudima koje pripadaju nacionalnim manjinama biti otkrivene zbog jezičnih barijera, kao i rasnih i etničkih stereotipa kojih se drže policijski službenici, tužioc, sudije i službe, često u kombinaciji s pretpostavkama o rodnim ulogama. Isti ispitanici dalje su identificirali nedostatak kulturološke kompetentnosti kao ključni izazov kod svih aktera u borbi protiv trgovine ljudima, kao i kod policije. Kulturna kompetentnost je sposobnost razumijevanja i rješavanja kulturnih i identitetskih prepreka kod osoba koje su bile predmetom trgovine ljudima.

Kada mehanizmi proaktivne identifikacije ne funkcionišu ispravno i kada radnici nisu u mogućnosti identificirati žrtve trgovine ljudima tokom svog rada, identifikacija može biti reaktivne prirode. Međutim, pojedinci se rijetko sami identificiraju kao žrtve trgovine ljudima te traže pomoć zbog nedostatka znanja o trgovini ljudima ili nedostatka usluga ili zato što je nasilje i zlostavljanje za njih postalo normalno.

Osim toga, slabo povjerenje u javne vlasti, posebno u policiju i pravosudni sistem, može ometati procese samoidentifikacije. Iako ove prepreke možda nisu specifične za manjine, konsultirani stručnjaci naglasili su prevalenciju straha od javnih vlasti među žrtvama trgovine ljudima iz manjinske populacije zbog sistemskog rasizma i praksi okrivljavanja žrtava. U tom kontekstu, žrtve trgovine ljudima još više oklijevaju sami se identificirati kao žrtve trgovine i obratiti se policiji ili službama za zaštitu žrtava iz straha od otkaza ili krivičnog gonjenja, posebno ako su bile uključene u kriminalne aktivnosti. U tom kontekstu, kod manjina koje dožive rasnu pristrasnost od strane policije mogu se javiti veće prepreke samoidentificiranju zbog centralne uloge policije u identifikaciji žrtava i nedostatka alternativnih puteva identifikacije. Stoga postoji veća vjerovatnoća da će biti kažnjene za kaznena djela povezana s trgovinom ljudima nego druge žrtve.¹⁰²

99 Princip nekažnjavanja može se opisati na način da žrtve trgovine nisu predmetom hapšenja, optužbe, pritvora, krivičnog gonjenja ili bilo kakvog kažnjavanja zbog nezakonitog djelovanja kao direktne posljedice toga što su žrtve trgovine ljudima. Vidi ICAT (2020.), *Nekažnjavanje žrtava trgovine ljudima*, Izdanje 8. Vidi i OSR/CTHB (2013), *Politika rada i zakonodavne preporuke ka efektivnoj provedbi odredbe o nekažnjavanju žrtava trgovine ljudima*.

100 Ured SAD-a za praćenje situacije i borbu protiv trgovine ljudima (2023.).

101 Oude Breuil B (2021), "Mali lupeži" ili Ne baš idealne žrtve: Postupanje s maloljetnim žrtvama trgovine ljudima u svrhu njihovog iskorištavanja za kriminalne aktivnosti u Nizozemskoj, *Analiza borbe protiv trgovine ljudima*, izdanje br. 16 str. 86–103.

102 Prakse rasnog profiliranja utiču na dnevnu rutinu policije i podrivaju, kako svjesnim tako i nesvjesnim činovima, kapacitet potreban za pružanje podrške žrtvama koje pripadaju ugroženim zajednicama. Osjećaj nepravde ili poniženja, gubitak povjerenja u policiju, sekundarna viktimizacija, strah od odmazde i ograničen pristup podacima o pravima ili pomoći mogu rezultirati smanjenim izvještajima o kriminalu i informacijama u obavještajne svrhe." Komitet UN-a za uklanjanje rasne diskriminacije, *Opća preporuka br. 36. (2020.) o prevenciji i borbi protiv rasnog profiliranja od strane policijskih službenika*.

Žrtve trgovine ljudima možda neće prijaviti svoju situaciju ili posegnuti za pomoći zbog straha od odmazde ili isključenja iz vlastitih zajednica.¹⁰³ Trgovci ljudima imaju koristi od takvih strahova i održavaju ih jer oni navode žrtve da šute ili imaju niska očekivanja u pogledu spremnosti policije ili drugih da im pomognu. Ispitanici ankete i konsultirani stručnjaci takođe su istakli neuspjehe u identifikaciji kada žrtve trgovine ljudima regrutuju i iskorištavaju trgovci ljudima iz njihove zajednice. Kada je trgovac član porodice ili zajednice u koje žrtva vjeruje, žrtve mogu prihvatiti kao normalno nasilje koje doživljavaju.

“Važno je prepoznati da su autohtoni narodi često žrtve trgovaca ljudima koji dolaze iz iste zajednice. Kulturološke veze i veze koje imaju ljudi iz autohtonih zajednica ključni su faktor zbog kojeg ih trgovci ljudima koriste protiv svojih žrtava i porodica.”

Suamhirs Piraino-Guzman, doktor psihologije, preživjela žrtva, predsjedavajući i član Povjereničkog odbora za UN-ov dobrovoljni fond za žrtve savremenih oblika ropstva, SAD

“Stanovnica moga sela nagovorila me da radim za nju na Floridi. Bila je ljubazna i rekla je da je to sjajna prilika za zaradu jer imaju priliv klijenata. Ne znam ništa o Floridi, ali vjerovala sam joj jer je iz mog sela u Kini.”¹⁰⁴

Nevidljivi i neumoljivi: Bordeli za masažu i trgovinu Kineskinjama radi seksualnog iskorištavanja

Drugi ispitanici ankete naglasili su „hermetičan“ karakter određenih etničkih zajednica koje imaju vlastite običaje i tradiciju, što otežava identifikaciju žrtava trgovine ljudima, posebno kada su kulturne ili porodične veze koje žrtvu povezuju s trgovcima ljudima vrlo jake. Ako su porodice uključene kao počinitelji/pomagatelji u iskorištavanju djece, to otežava identifikaciju djece kao žrtava trgovine. Na primjer, jedna od ispitanih država članica izvijestila je da su cijele romske porodice ponekad zajedno predmetom trgovine i iskorištavanja od strane kriminalnih grupacija. Zbog siromaštva i nedostatka ekonomskih alternativa, neki romski roditelji mogu pasti u zamku dužničkog ropstva i biti prisiljeni „posuđivati“ svoju djecu kao način otplate dugova.

Još jedan problem koji su navele države članice su poteškoće koje inspektorati rada imaju u pristupu i nadgledanju radnih sredina u udaljenim ruralnim predjelima, kao što su farme i drugi poljoprivredni poslovi koje često obavljaju pripadnici manjinskih kategorija. Čak i kad dobiju pristup, inspektori rada nailaze na dodatne prepreke, kao što je nepoznavanje jezika, nepovjerenje ili lična predrasuda. Zbog toga je stepen identifikacije žrtava trgovine ljudima u ovom sektoru veoma nizak.

¹⁰³ Vidi Clawson H.J. i dr.(2006), *Odgovor policije na trgovinu ljudima i implikacije po žrtve: trenutne prakse i naučene lekcije*. Od anketiranih država zatraženo je da daju mišljenje o tome zašto misle da se žrtve trgovine plaše rada s policijom, kao na slici 23. Najčešći razlozi koji su navele jeste strah od deportacije (66%), nepovjerenje u američki sistem kaznenog pravosuđa (48%) i strah od odmazde za sebe ili porodicu (46%)

¹⁰⁴ Li, Angela (2020). *Nevidljivi i neumoljivi: Bordeli za masažu i trgovinu Kineskinjama radi seksualnog iskorištavanja* Aleph, UCLA Naučni časopis za humanistiku i društvene nauke, 17.

Gore pomenute prepreke mogu otežati ne samo fazu identifikacije, već i pristup zaštiti, pomoći i pravnim lijekovima. Ispitanici ankete i konsultirani stručnjaci pitani su o pružanju usluga žrtvama pripadnicima nacionalnih manjina te o pravima takvih žrtava. Ispitane države članice izjavile su da se, u teoriji, poštuju prava žrtava i da su usluge dostupne svim žrtvama trgovine bez diskriminacije. Više od 60% anketiranih organizacija civilnog društva (OCD) izjavilo je da su žrtve pripadnici nacionalnih manjina imali pristup skloništu, pravnoj pomoći, psihosocijalnoj skrbi i medicinskoj skrbi. Ipak, prikupljeno je malo detaljnih podataka o pripadnicima manjina. Stoga je teško pratiti jesu li žrtve trgovine ljudima koje pripadaju manjinama, uključujući i nacionalne manjine, izvan sistema zaštite. Drugi aspekt koji treba razmotriti je doživljavaju li ove žrtve, kada pristupaju uslugama ili skloništim, diskriminaciju od strane drugih žrtava koje pokazuju diskriminatorno ili rasističko ponašanje. Takve se situacije često ne prijavljuju i ne rješavaju.

Glavni nedostatak koji su uočili i anketirane države članice i organizacije civilnog društva (OCD) bio je nedostatak pristupa kompetentnim kulturnim posrednicima za odrasle i djecu žrtve trgovine ljudima koji pripadaju nacionalnim manjinama. Samo 10% anketiranih država članica i 18% anketiranih OCD-ova navodi da nude ovaj oblik pomoći odraslim osobama i djeci pripadnicima nacionalnih manjina. Osim toga, samo 10% anketiranih OCD-ova izjavilo je da pružatelji usluga žrtvama moraju proći obuku o kulturološkoj kompetenciji. Nekoliko ispitanih OCD-ova prijavilo je da koriste volontere kojima je jezik materinji ili koji žive u zajednici u kojoj žive žrtve trgovine koje pripadaju nacionalnim manjinama. Međutim, iskazan je oprez u tim situacijama zbog nedostatka profesionalizma ili obuke u oblasti traumatizacije te zbog mogućeg sukoba interesa kada je volonter u rodu sa žrtvom i/ili počiniteljem. Anketirane države članice takode su istakle da su primarni izazovi u pružanju usluga nizak nivo svijesti pripadnika nacionalnih manjina o njihovim pravima, zatim, jezične barijere, kulturološke razlike i neposjedovanje ličnih dokumenata.

“Rasizam, ksenofobija i diskriminacija manjinskih grupa i autohtonih naroda temeljni su uzroci trgovine ljudima i dovode do nečuvenih propusta u njihovoj zaštiti.”¹⁰⁵

Specijalna izvišteljica UN-a za trgovinu ljudima, posebno ženama i djecom

Dok se žrtve trgovine ljudima općenito suočavaju s preprekama u svakom pokušaju pristupa uslugama zbog pristranosti, sramote, izbjegavanja, pogrešne identifikacije i pogrešnog označavanja, mali je broj žrtava pripadnika nacionalnih manjina koji kontaktira službe za podršku žrtvama.¹⁰⁶ Na primjer, u anketiranju preživjelih žrtava u Sjedinjenim Američkim Državama, 45% ih je izjavilo da im je rasizam otežao pristup uslugama, kao što je stambeni smještaj, pokretanje predmeta ili pravno zastupanje.¹⁰⁷ Od ovog broja, 90% ih se identifikovalo kao Crnci, Autohtoni narod i Obojeni ljudi (BIPOC). Među žrtvama trgovine ljudima intervjuiranim za jedno drugo istraživanje u oblasti trgovine ljudima u romskim zajednicama, samo 14% njih kontaktiralo je službe za pomoć dok su bile žrtve trgovine ljudima, a samo 8% njih identificirano je kao žrtve trgovine i pružena im je pomoć.¹⁰⁸ Samo su dva ispitanika pripadnika romske manjine bila u kontaktu sa zdravstvenim službama dok su bili predmetom trgovine ljudima, a samo je jedan identificiran kao žrtva trgovine ljudima. U izvještaju se zaključuje sljedeće:

„Veliki nedostatak podrške dostupne romskim žrtvama trgovine ljudima onemogućava njihovu reintegraciju i vrlo su podložni ponovnoj trgovini ljudima. Utjecaj široko rasprostranjenih negativnih predrasuda i diskriminacije Roma kada je u pitanju pružanje djelotvornih usluga prevencije i zaštite u romskim zajednicama ne smije se zanemariti ni u jednoj ciljnoj državi ako želimo da te usluge budu djelotvorne za pripadnike ove vrlo ranjive grupe.”¹⁰⁹

Što se tiče usluga socijalne inkluzije i reintegracije, konsultirani stručnjaci istakli su potrebu za redefiniranjem pristupa temeljenih na traumi uključivanjem istorijske traume i traume iz okruženja.¹¹⁰ Kako bi se uklonili rizici ponovne trgovine ljudima, potrebno je pozabaviti se strukturnim nedostacima kako bi manjinske zajednice dobile prilike za ekonomski rast čime bi osigurale zadovoljenje svojih osnovnih potreba, kao što su zdravstvena skrb, hrana, stanovanje i obrazovanje.

¹⁰⁵ Izjava Siobhán Mullally, Specijalna izvišteljica UN-a za trgovinu ljudima, posebno ženama i djecom, 2021., Rasizam i ksenofobija dovode u rizik ljudska prava žrtava trgovine ljudima -ekspert UN-a, OHCHR.

¹⁰⁶ Vidi Fukushima, Annie Isabel, i ostali, (2020.), „Višestrukost stigme: kulturološke prepreke borbi protiv trgovine ljudima,” Međunarodni bilten o ljudskim pravima u zdravstvu.

¹⁰⁷ Projekat Black, Indigenous, People of Color (BIPOC)(Crnci, autohtoni narod, obojeni ljudi). Op. cit., napomena 63.

¹⁰⁸ Evropski centar za prava Roma i ljudi u potrebi, Prekidanje tišine: trgovina ljudima u romskim zajednicama, mart 2011., str. 77

¹⁰⁹ Ibidem.

¹¹⁰ Za više informacija, vidi OSCE/ODIHR (2023.), Smjernice o državnim referalnim mehanizmima i odgovorima na trgovinu ljudima utemeljenim na traumi.

Pristup pravdi

U anketiranju i država članica i OCD-ova, najčešće prijavljene usluge koje pruža sistem kaznenog pravosuđa bile su pristup besplatnoj pravnoj pomoći i zastupanju (71%–100%) te pristup kvalificiranim i provjerenim prevodiocima (51%–96%). Najrjeđe prijavljena usluga bila je pristup kulturnim posrednicima (16%–39%). Dok i prevodioci i kulturni posrednici mogu pomoći u komunikaciji žrtava i kaznenog pravosuđa, kulturni posrednici imaju dodatni zadatak objašnjavanja i tumačenja određenog porijekla, ponašanja, osjećaja ili emocije žrtve kako bi se premostile praznine u razumijevanju složenih društveno-kulturoloških okvira.¹¹¹

Službe kaznenog pravosuđa u anketiranim državama članicama i OCD-ima prijavile da su dostupne žrtvama pripadnicima nacionalnih manjina

Usluge kaznenog pravosuđa	Postotak odgovora država članica	Postotak odgovora OCD-ova
Pristup besplatnoj pravnoj pomoći i zastupanju	100%	71%
Kvalificirani i provjereni prevodioci	96%	51%
Zaštita svjedoka	87%	49%
Postupci ispitivanja utemeljeni na traumi	78%	41%
Nekažnjavanje	78%	38%
Postupci ispitivanja odgovarajući u kulturološkom smislu	69%	36%
Pristup naknadama	82%	36%
Kulturni posrednici	39%	16%

Nekoliko anketiranih država članica istaklo je da se žrtvama trgovine ljudima pružaju sva prava i usluge garantirane međunarodnim i državnim standardima, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Dok je 82% anketiranih država članica izjavilo da žrtve trgovine ljudima pripadnici nacionalnih manjina imaju pristup naknadi, samo 36% ispitanih OCD-a izjavilo je da im je to pravo dostupno. U nedostatku sistemskog prikupljanja podataka o nacionalnim manjinama teško je donositi zaključke. Analiza izazova koje su prijavili ispitanici u anketi i konsultirani stručnjaci ipak pruža dosta informacija.

Problemi za koje se navodi da ometaju pristup pravdi žrtvama trgovine ljudima pripadnicima nacionalnih manjina obuhvataju implicitne i eksplicitne predrasude zbog kojih se unaprijed donose zaključci o pouzdanosti i vjerodostojnosti žrtava, zatim, jezične barijere, strah od javnih vlasti, kriminalizaciju žrtava trgovine ljudima i nedostatak primjene principa nekažnjavanja. Jedna anketirana država članica izjavila je da rasne predrasude i stereotipi mogu negativno utjecati na ishode u sistemu kaznenog pravosuđa kao rezultat diskriminatornih pretpostavki o profilima „idealnih“ žrtava i „idealnih“ trgovaca ljudima¹¹². Nekoliko ispitanih OCD-ova također je primijetilo nedostatak mogućnosti brisanja krivičnih dosijea žrtava trgovine ljudima koji pripadaju nacionalnim manjinama.¹¹³ S tim u vezi, konsultirani stručnjaci istakli su potrebu rješavanja problema sistemskog kažnjavanja viktimiziranih žena i djevojaka, koje većinom dolaze iz manjinskih grupa. U kontekstu novonastalog diskursa usredsređenog na kriminalizaciju dječaka kojima se trgovalo u svrhu iskorištavanja u kriminalnim aktivnostima (ili u svrhu prisilnog kriminala), stručnjaci urgiraju da se povrede i traume koje su žene i djevojke doživjele u kontaktu sa zakonom također prepoznaju kao faktor podložnosti trgovini ljudima, posebno onih žena i djevojaka koje pripadaju manjinama, a koje se bore s društvenom integracijom i prihvaćanjem nakon vremena provedenog u zatvoru.¹¹⁴

111 OSCE/ODIHR, 2022, Državni referalni mehanizmi – Zajednička borba na zaštiti prava žrtava trgovine ljudima, Praktični priručnik, 2. izdanje, 24. 1. 2022., str. 97.

112 Termini „idealna žrtva“ ili „idealni trgovac ljudima“ koriste se za opis osobe kojoj se odmah dodjeljuje status žrtve ili počinioca zbog određenih društvenih kriterija utemeljenih na pretpostavkama. Idealnom žrtvom se često smatra ženska osoba koja je ranjiva i slaba, dok se idealnim trgovcem ljudima često smatra muška osoba koja je velika i zla. Za više informacija, vidi OSCE OSR/CTHB (2021.), <https://www.osce.org/cthb/486700>, Primjena rodno osjetljivog pristupa u borbi protiv trgovine ljudima.

113 Vidi takođe Evropski centar za prava Roma i ljude u potrebi, Prekidanje tišine: trgovina ljudima u romskim zajednicama, mart 2011. Ovo istraživanje otkrilo je kako mnogi Romi koji su bili predmetom trgovine nisu željeli stupiti u kontakt s policijom iz straha od odmazde trgovaca ili zbog počinjenja kaznenih djela dok su bili predmetom trgovine te se plaše kaznenog gonjenja.

114 Projekat na polju ljudskih prava za djevojke, Pravni centar za siromaštvo i neravnopravnost u Georgetownu, Fondacija za žene (Ms. Foundation for Women), 2015., Put od seksualnog zlostavljanja do zatvora: priča djevojaka. Centar za rodnu pravdu i prilike u Georgetownu. Vidi i Epstein, R. I dr., Prekinuto djevoštvo: brisanje djetinjstva djevojaka crkinja (2017.).

Tokom stručnih konsultacija, prijavljena iskustva žrtava trgovine koje pripadaju manjinama odnosila su se na osjećaj da ih se ne sluša, da ih se ne tretira kao žrtvu, već kao kriminalce te da ih se ne razumije, posebno u pravnim sistemima u kojima nedostaje kulturne kompetencije i poznavanja manjinskih jezika. Stručnjaci su primijetili da svi ovi problemi svjedoče o dubljim problemima straha, nepovjerenja i šire društvene diskriminacije. Ispitani OCD-i takođe smatraju da je prepreka djelotvornoj borbi protiv trgovine ljudima nizak stepen otvorenog dijaloga između manjinskih grupa i policije kada je u pitanju borba policije protiv trgovine ljudima. Autohtone grupe suočavaju se sa sličnim izazovima.

“Zbog predrasuda i ravnodušnosti koje domorotkinje doživljavaju od strane policijskih institucija, mnoga kaznena djela kojih su žrtve, uključujući silovanje, nasilje u porodici i ubistvo, ne istražuju se niti se sude. U mnogim slučajevima, policija nije djelotvorna kada su u pitanju domorotkinje jer unaprijed sumnjaju u pouzdanost i vjerodostojnost tih žena kao svjedokinja zbog činjenice da su domorodačkog porijekla, često odbacujući legitimne prijave nasilja i drugih zločina. Takođe, njihova prevelika zastupljenost u sistemu kaznenog pravosuđa i visok nivo njihove interakcije s policijom stvaraju ravnodušnost prema njima unutar sistema kaznenog pravosuđa.”¹¹⁵

Dr. Hedy Fry, Special Representative on Gender Issues of the OSCE Parliamentary Assembly

Primjeri efektivnih mjera smanjenja rizika diskriminacije u pružanju usluga i pristupu pravdi

Konsultirani stručnjaci i ispitanici ankete upitani su o dobrim praksama i politikama smanjenja diskriminacije pripadnika manjina u pružanju usluga i pristupu pravdi. Nekoliko ispitanika pomenulo je svoje NAP-ove za borbu protiv trgovine ljudima, za borbu protiv zločina iz mržnje ili nacionalne strategije za uključivanje romske populacije u društvo. Na primjer, bugarska Nacionalna strategija za ravnopravnost, inkluziju i sudjelovanje Roma (2021. – 2030.) sadrži odredbe za zaštitu žrtava iz etničkih manjina i sprječavanje specifičnih oblika trgovine ljudima u područjima s izraženim siromaštvom.¹¹⁶ Drugi primjer je uključivanje opunomoćenika Vlade Republike Slovačke za romske zajednice u izradu NAP-a u sklopu Stručne grupe za borbu protiv trgovine ljudima. Konsultirani stručnjaci naglasili su važnost sinergije i usklađivanja NAP-ova za borbu protiv trgovine ljudima s postojećim strategijama za pitanja manjina kako bi se osigurala dosljednost i podudarnost u radu radi djelotvornog rada na problemu trgovine ljudima. Ipak, 2022. godine samo 29% NAP-ova za borbu protiv trgovine ljudima u državama članicama OSCE-a bavilo se konkretnim pitanjima nacionalnih manjina.¹¹⁷

Stručnjaci su takođe istakli potrebu za boljom provedbom postojećih zakona i okvira za zaštitu, kao što su državni referalni mehanizmi (NRM) i nacionalni akcijski planovi (NAP), koji već sadrže elemente osiguranja zaštite žrtvama iz manjinskih grupa. Na primjer, Izvršnom uredbom 13985 o jačanju rasne ravnopravnosti i podršci marginaliziranim zajednicama u Sjedinjenim Američkim Državama nalaže se federalnoj vlasti SAD-a da zauzme sveobuhvatan pristup jačanju ravnopravnosti za sve, uključujući obojene ljude i druge koji su kroz istoriju bili zanemarivani, marginalizirani i pogođeni stalnim siromaštvom i neravnopravnošću. Pomenutom Izvršnom uredbom pozivaju se i federalne agencije da učestvuju u istraživanju kojim se analizira stepen ravnopravnosti s obzirom na rasu, etnicitet, religiju, prihode, geografsku lokaciju, rodni identitet, seksualnu orijentaciju i invaliditet kako bi se identificirale potencijalne prepreke s kojima se zajednice kojima se ne pruža dovoljno usluga suočavaju u pristupu uslugama i beneficijama.

Nekoliko država članica prijavilo je da nepoznavanje ili dezinformacije o sistemima zaštite ili paketima podrške dostupnim žrtvama trgovine ljudima dovodi do slabog angažmana sa žrtvama koje pripadaju nacionalnim manjinama. Kako bi se riješio ovaj problem u Sjevernoj Makedoniji, njena Nacionalna strategija i akcijski plan za period 2021. – 2025. protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija obuhvatili su širenje informacija među ugroženim grupama na različitim jezicima manjina, uključujući romski, kako bi se te grupe upoznale s ulogom mobilnih timova za identifikiranje i pružanje pomoći žrtvama trgovine ljudima.

115 OSCE PS (2012.), *Žene kao nacionalna, etnička, jezička, rasna i vjerska manjina* str.12.

116 Vidi Izveštaj specijalnog predstavnika OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima objavljen nakon zvanične posjete Hrvatskoj od 3.-5. septembra, 2019, stav 62.

117 OSCE OSR/CTHB (2023.), *Modernizacija nacionalnih akcijskih planova radi jačanja aktivnosti država članica na borbi protiv trgovine ljudima*

Partnerstva između manjinskih grupa i aktera u borbi protiv trgovine ljudima takođe su istaknuta kao djelotvorna mjera za povećanje pristupa žrtvi službama za zaštitu i sistemima kaznenog pravosuđa, kao i za bolju kulturološku informiranost profesionalaca koji su u kontaktu sa žrtvama trgovine ljudima. Na primjer, Radna grupa za trgovinu ljudima azijsko-pacifičkih otoka (APIHTTF) u Sjedinjenim Američkim Državama organizira saradnju između službi lociranih u etničkim zajednicama i raznih policijskih agencija. APIHTTF obučava i policiju i druge organizacije o kulturnim kompetencijama kako bi što bolje pomogli žrtvama iz Azije i pacifičkih otoka.¹¹⁸

Na žrtve koje pripadaju manjinama negativno utiču implicitne i eksplicitne rasne i etničke predrasude koje oblikuju način na koji profesionalci posmatraju, identificiraju i pomažu žrtve trgovine ljudima. U tom smislu, konsultirani stručnjaci istakli su važnost obuke svih službenika koji se mogu susresti sa žrtvom ili mogućom žrtvom trgovine ljudima, uključujući predstavnike kaznenopravnih sistema, kako bi dovoljno razvili svijest o njihovoj kulturi i razumjeli potrebe za zaštitom žrtava trgovine ljudima koji pripadaju nacionalnim manjinama. U tom smislu, mnoge države članice provele su mjere širenja svijesti i obučavanja svojih policijskih tijela. Primjer toga je kurs koji se održava u Hrvatskoj kako bi službenici granične policije stekli znanja o kulturnim razlikama, pojmovima kulture, kulturnim standardima, međukulturnim odnosima,

multikulturalizmu, naciji, etničkoj pripadnosti, multikulturalnim razlikama, ksenofobiji, etnocentrizmu, zločinu iz mržnje i pitanjima koja se odnose na trgovinu ljudima. U 2021. godini organizirana su tri takva kursa.¹¹⁹ Ispitane OCD istakle su i inicijative usmjerene na preživjele, utemeljene na traumi i kulturološki nijansirane inicijative, kao što je model Moving Ahead Positively (MAP) (Pozitivan napredak), koji je osmišljen kako bi poboljšao kulturnu kompetenciju kada se radi o rodno zasnovanom nasilju u azijskim zajednicama.¹²⁰ Nadalje, stručnjaci su naglasili da treba konsultirati organizacije koje predvode preživjele žrtve kako bi se dobio velik broj povratnih informacija o borbi protiv trgovine ljudima te kako bi se utvrdili najbolji načini prilagodbe prakse i djelotvorne borbe protiv trgovine ljudima.

Ostali primjeri poboljšanja pristupa žrtvi uslugama i pravosuđu odnose se na inicijative usmjerene na razumijevanje kako u određenim kulturama odrasli i djeca mogu biti stigmatizirani i izopćeni od strane zajednica zbog vjerovanja vezanih uz vještice, nadnaravne sile ili folklor.¹²¹ Uključivanje kulturnih medijatora istaknuto je kao dobra praksa. Na primjer, u Austriji, Interventni centar za žene žrtve trgovine (LEFÖ-Interventionsstelle für Betroffene des Frauenhandels) koji pruža podršku Romkinjama žrtvama trgovine, saraduje sa sociokulturnim medijatorima na smanjenju diskriminacije i jezičnih barijera.

“Kulturna inteligencija podrazumijeva sposobnost snalaženja u različitim kulturama i uspješan rad izvan kulturnih granica. Obuka o kulturnoj inteligenciji trebala bi biti obavezna za sve praktičare koji rade u područjima s visokom ili rastućom populacijom ljudi iz različitih zajednica. Sve službe za pomoć žrtvama trgovine ljudima trebale bi odlučno izrađivati i provoditi akcijske planove povećanja broja osoblja i povjerenika u svojim organizacijama kako bi odražavale etnički sastav korisnika svojih usluga te bi trebale tražiti pojedince iz etničkih zajednica s potrebnom stručnošću i vještinama za zapošljavanje na višim rukovodećim pozicijama. Osoblje koje direktno radi s preživjelima treba biti obučeno na polju kulturne inteligencije i o tome kako uspješno raditi izvan kulturnih granica. To će im osigurati izgradnju kapaciteta za uspješnu intervenciju kod pojedinačnih korisnika usluga.”¹²²

Priručnik ODIHR-a o državnim referalnim mehanizmima (ODIHR NRM) (2022.)

118 Još jedan primjer je rad Udruženja domorotkinja Ontarija i njegov program Veze s domorodačkim stanovništvom u borbi protiv trgovine ljudima i program „Aakwa’ode’ewin“ (Hrabrost za promjene). Ovi programi pružaju ciljne i na žrtvu usmjerene odgovore na trgovinu zasnovane na praksama i modelima kulture. Udruženje domorotkinja Ontarija Trgovina ljudima

119 Vijeće Europe, Šesti periodični izvještaj Republike Hrvatske o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina.

120 Ženstvo, Pozitivan napredak: modeli utemeljeni na traumi i konkretnoj kulturi

121 Vidi Nagle, L. E. i Owasanoye, B. (2016.), “Strah od tame: korištenje vještice za kontrolu nad žrtvama trgovine i održavanje ugroženosti” Revizija zakona 45.561. 5.

122 OSCE/ODIHR (2022.) Državni referalni mehanizmi: Zajednička borba na zaštiti prava žrtava trgovine ljudima, Praktični priručnik, 2. izdanje.

U svom NRM priručniku, ODIHR takođe promovira primjenu Schimovog kulturnog modela koji se temelji na četiri komponente za usmjeravanje intervencija socijalnih radnika, stručnjaka za mentalno zdravlje, medicinskih sestara i drugih zdravstvenih radnika koji se brinu o različitim populacijama pacijenata, porodicama i zajednicama. Ove četiri komponente su: kulturna raznolikost, kulturna svijest, kulturna osjetljivost i kulturna kompetentnost ponašanja.¹²³

Veća zastupljenost manjina te njihovo zapošljavanje i zadržavanje unutar policijskih i socijalnih službi takođe je način da se poboljša angažman i poveća povjerenje i kulturološka osjetljivost. Potrebne su ciljne strategije privlačenja dosta raznolikih grupa onih koji su na prvoj liniji kontakta. Istraživanje je pokazalo da ljudi iz manjinskih grupa nisu ništa manje zainteresirani za karijeru u policiji, ali uočavaju više prepreka.¹²⁴ Najčešća preporuka za rješavanje takvih prepreka je multikulturalna obuka za policijske službenike i veća raznolikost policijskih agencija kroz zapošljavanje više policijskih službenika iz nedovoljno zastupljenih rasnih i etničkih manjinskih grupa. Na primjer, u Završnom izvještaju Predsjedničke radne grupe za rad policije u 21. vijeku u Sjedinjenim Američkim Državama iz 2015. godine preporučeno je stvaranje raznolike radne snage „kako bi se povećalo razumijevanje i djelotvornost u radu sa svim zajednicama“. Navedeno je i da obuka policijskih službenika treba uključivati "implicitnu pristranost, pošteno i nepristrano policijsko djelovanje, istorijsku traumu i druge teme koje se bave sposobnošću izgradnje povjerenja i legitimiteta u različitim zajednicama".¹²⁵

“Organizacije uglavnom nisu uspjele iskoristiti prednosti raznolikosti jer ne uzimaju u obzir inpute pojedinaca iz različitih sredina, a povećanje broja tradicionalno podzastupljenih ljudi u redovima vaše radne snage ne donosi automatski korist.”¹²⁶

Regrutacija s ciljem veće raznolikosti u policiji (2021.)

Konsultirani stručnjaci naglasili su da, uprkos postojećim međunarodnim okvirima za zaštitu žrtava iz etničkih i rasnih manjina od trgovine ljudima, nedostaju mehanizmi provedbe i odgovornosti na terenu. Ispitanicima je postavljeno pitanje o mehanizmima za podnošenje žalbi protiv diskriminatornih praksi i osiguranje odgovornosti u slučaju žalbe uzrokovane djelovanjem vladine organizacije ili organizacije civilnog društva. Dok je više od 30% anketiranih država članica izjavilo da se posebni žalbeni mehanizmi ne primjenjuju u njihovim državama, ostatak anketiranih država članica odgovorio je da ima ili poseban žalbeni mehanizam za žrtve trgovine ljudima ili pravni okvir za osiguranje ravnopravnosti i borbu protiv diskriminacije. U tim slučajevima žrtve diskriminacije mogu podnijeti žalbe nadležnim ministarstvima ili drugim državnim tijelima. Međutim, konsultirani stručnjaci primijetili su da, u praktičnom smislu, većina žrtava koje pripadaju nacionalnim manjinama nema resurse, znanje ili povjerenje u sistem da bi mogla koristiti žalbeni mehanizam.

Dostupnost

Da su usluge besplatne i da su profesionalni radnici prošli obuku na polju borbe protiv diskriminacije;

Mogućnost pristupa

Da svi imaju pristup uslugama uključujući i krajnje marginalizirane osobe, kao i osobe koje govore na manjinskim jezicima;

Prihvatljivost

Da usluge nisu diskriminatorne i da su kulturološki odgovarajuće;

Prilagodljivost

Da usluge odgovaraju potrebama osoba kojima se pomaže i da su prilagođene lokalnom kontekstu.

¹²³ Vidi Schim, S. M., i Doorenbos, A. Z. (2010.), Trodimenzionalni model kulturne podudarnosti: okvir za intervenciju, Bilten socijalnog rada na kraju života i u palijativnoj njezi 6:3–4, str. 256–270 i OSCE/ODIHR (2022.) Državni referalni mehanizmi – Zajednička borba na zaštiti prava žrtava trgovine ljudima, Praktični priručnik, 2. izdanje, str. 77–78.

¹²⁴ Wiseman, J. (2021.) Regrutacija s ciljem veće raznolikosti u policiji: odabrani nalazi nedavno provedenog istraživanja, Institut za izvrsnost u upravljanju.

¹²⁵ Predsjednička radna grupa za rad policije u 21. vijeku (2015.), Završni izvještaj Predsjedničke radne grupe za rad policije u 21. vijeku. Washington, D.C.: Ured za policijsku službu usmjeren na zajednicu.

¹²⁶ Wiseman, J. (2021.), op. cit., napomena 124.

Rješavanje problema poštivanja prava i zadovoljenja potreba žrtava:

.....

Države članice OSCE-a, prema Akcijskom planu OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima iz 2003. godine i njegovim dodacima iz 2003. i 2015. godine, obavezale su se na borbu protiv trgovine ljudima u svojim državama, regionalno i globalno, kroz okvir poznat kao „4P“, odnosno, prevencija, procesuiranje, protekcija (zaštita) i partnerstvo. U nastojanju da se poboljša odgovor na trgovinu osobama koje pripadaju manjinama, uključujući nacionalne manjine, i da se odgovori na izazove opisane u ovom dokumentu, u skladu s obavezama koje proizilaze iz Akcijskog plana OSCE-a za poboljšanje položaja Roma i Sinta iz 2003. godine i Odluke Ministarskog vijeća br. 4/13 iz Kijeva iz 2013. godine, OSR/CTHB i ODIHR nude sljedeće preporuke za države članice, na temelju sveobuhvatne primjene okvira „4P“.

.....





Prevenција

Rješavanje faktora podložnosti manjina trgovini ljudima

Iako su sljedeće preporuke usmjerene posebno na mjere koje su direktno povezane s trgovinom ljudima, potrebno je uložiti sveobuhvatniji društveni trud u sprečavanje trgovine ljudima u historijski marginaliziranim i nedovoljno opsluženim zajednicama te u rušenje rasnih i etničkih predrasuda i stereotipa koji su ukorijenjeni u društvima. To uključuje uklanjanje naslijeđa diskriminacije i historijskih sistema ugnjetavanja osoba koje pripadaju manjinama i nacionalnim manjinama, osiguravajući im jednak pristup kvalitetnom obrazovanju, kao i stanovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj zaštiti te registraciji rođenja i civilnom registru. Poticanje inkluzivnog okruženja ključno je i za borbu protiv društvenih stereotipa i diskriminacije pripadnika manjina kroz uključivanje i osnaživanje predstavnika manjinskih zajednica i mladih vođa u osmišljavanju, planiranju i provedbi strategija borbe protiv trgovine ljudima, kao i kroz provedbu zakona koji zabranjuju etničku, rasnu ili vjersku mržnju kojom se potiče diskriminacija, neprijateljstvo ili nasilje nad manjinama, što povećava podložnost trgovini ljudima.

1. Omogućavanje pristupa informacijama za osobe koje pripadaju manjinama o njihovim pravima i podložnosti trgovini ljudima na sljedeće načine:

- Osigurati prevod potrebnih informacijskih materijala i dostavljanje osobama koje govore manjinskim jezicima;
- Razviti informacijske alatke, odnosno, koristiti grafiku u informacijskoj dokumentaciji za osobe s ograničenom pismenošću; i
- Provoditi ciljane informativne kampanje senzibiliziranja i širenja svijesti u vezi s prevencijom trgovine osobama koje pripadaju manjinama u rizičnim zajednicama, uključujući škole, društvene centre, zdravstvene ustanove, vladine službe i službe civilnog društva te javni prijevoz, kao i online prostor.

2. Bolje prikupljanje podataka o osobama koje pripadaju manjinama:

- Izraditi okvir za državne vlasti, s posebnim odredbama u državnim akcijskim planovima koordinacije i usklađivanja metodologija prikupljanja ažuriranih, sveobuhvatnih i raščlanjenih podataka o direktnoj ili indirektnoj diskriminaciji pripadnika manjina koji povećava njihovu podložnost trgovini ljudima;
- Prikupljati i analizirati kvantitativne i kvalitativne informacije o rizicima i podložnosti trgovini ljudima identificiranih žrtava trgovine ljudima iz redova manjina, kako bi se dobio bolji uvid u razmjere i sredstva njihovog iskorištavanja, u skladu s postojećim standardima zaštite podataka; i
- Osigurati fokusiranost na podatke vezane za institucijski odgovor na faktore podložnosti manjina umjesto na podatke o ličnoj podložnosti.

3. U svjetlu nesrazmjerne podložnosti manjina trgovini ljudima, razvoj preventivnih inicijativa s fokusom na rasnu i rodnu ravnopravnost kako bi se smanjila potražnja koja potiče seksualno iskorištavanje, kao i upotreba online prostora u istu svrhu.



Protekcija (Zaštita)

Bolja identifikacija i pomoć žrtvama pripadnicima manjina i nacionalnih manjina

1. Jačanje državnih referalnih mehanizama (NRM) ili ekvivalentnih sistema od suštinskog značaja za djelotvornost državnih okvira za borbu protiv trgovine ljudima, te osiguranje proaktivne identifikacije i podrške žrtvama i preživjelim osobama iz manjinskih grupa, a koje su bile predmetom trgovine.¹²⁷

- Kroz NRM-ove, promovirati pristup uslugama pomoći i podrške za žrtve trgovine koje pripadaju manjinama te opsežne aktivnosti i rad međuvladinih agencija kako bi se osigurao pristup zdravstvenim, obrazovnim i stambenim mogućnostima, kao i mogućnostima zapošljavanja i drugim uslugama potrebnim za osiguranje socijalne inkluzije i sprječavanje ponovne trgovine ljudima i drugih oblika iskorištavanja i zlostavljanja.

2. Osiguranje žrtvama trgovine ljudima dostupnosti kanala za identifikaciju i pomoć neovisno o kaznenopravnim sistemima kako bi se uklonilo nepovjerenje koje imaju u policiju.¹²⁸

- Ovo se može postići proširenjem tima za prvi kontakt čije je osoblje zakonski osposobljeno i obučeno za provođenje identifikacijskih procedura, kao i osoblje OCD-ova i drugih agencija izvan kaznenopravnog sistema.

3. Uklanjanje diskriminacije iz identifikacijskih procedura i osiguranje dostupnog, jednostavnog, prihvatljivog i prilagodljivog pristupa uslugama osobama koje pripadaju manjinama, na sljedeće načine:

- Zaposliti osoblje u službama podrške i u policiji koje poznaje jezike manjina, kao i običaje i tradicije manjina kojima žrtve trgovine ljudima pripadaju;
- Uspostaviti kulturološki i jezički odgovarajuće protokole radi pravilnog utvrđivanja indikatora trgovine ljudima;
- Osigurati svim profesionalnim radnicima u kontaktu s žrtvama znanje na polju kulturne kompetencije i sposobnost prilagodbe kroz obavezne obuke i izgradnju kapaciteta kako bi se uklonile predrasude i stereotipi iz redova osoblja koje ostvaruje prvi kontakt te kako bi se promovirao kulturološki senzibilan i na traumi utemeljen pristup kojim se uzimaju u obzir istorijske traume i traume iz okruženja;
- Obučiti predstavnike vlasti i osoblje prvog kontakta u oblasti utvrđivanja etnički neutralnih indikatora trgovine ljudima

u okviru kriminalnih aktivnosti radi bolje primjene principa nekažnjivosti i prevencije kažnjavanja žrtava koje pripadaju manjinama;

- Angažirati kulturne posrednike radi boljeg razumijevanja specifičnih obilježja žrtava trgovine ljudima i načina na koji izražavaju traumu;

- Osigurati besplatnu pomoć prevodilaca kako bi se ispunilo pravo žrtve trgovine ljudima da dobije informacije na jeziku koji razumije;

- Osigurati da pripadnici manjina koji su nepravедno pritvoreni mogu ostvariti svoja prava da budu odmah i detaljno obaviješteni na jeziku koji razumiju o prirodi i razlozima optužbi protiv njih te da im se ponudi odgovarajuće vrijeme i sredstva za pripremu odbrane i komunikaciju s advokatom po vlastitom izboru žrtve trgovine ljudima. U slučajevima kada žrtve trgovine ljudima imaju dosjee za zločine počinjene kao rezultat toga što su bili podvrgnuti trgovini, takve dosjee treba poništiti ili izbrisati.

4. Osiguranje specifičnih mehanizama za uklanjanje bilo kojeg oblika diskriminacije u pristupu osoba koje pripadaju manjinama, u sklopu NRM-a ili ekvivalentnog sistema, kroz:

- Mehanizme praćenja situacije radi otkrivanja diskriminatorskih praksi ili predrasuda o stvarnoj ili mogućoj žrtvi trgovine ljudima koja pripada manjini;
- Žalbene procedure i mehanizme pravne zaštite s ciljem uklanjanja diskriminacije iz redova predstavnika vlasti i organizacija civilnog društva;
- straživanja i ankete radi ispitivanja uzroka neprijavlivanja kaznenih djela i incidenata diskriminacije kada su u pitanju žrtve trgovine ljudima koje pripadaju manjinama.

5. Promocija partnerskog odnosa policije i javnosti, s policijskim službenicima koji redovno djeluju na istom području kako bi se izgradile jače veze s pojedinačnim zajednicama i spriječili zločini, umjesto da samo reagiraju na incidente nakon što se dogode.¹²⁹

6. Imenovanje neovisnog državnog izvjestioca ili ekvivalentni mehanizam, uključujući urede pravobranitelja i komisije za ljudska prava, za praćenje i izvještavanje o provedbi državnih obaveza u vezi s odgovorom na trgovinu ljudima, uključujući i trgovinu osobama koje pripadaju manjinama.¹³⁰



Procesuiranje

Bolji pristup pravdi za žrtve pripadnike manjina i nacionalnih manjina te pozivanje počinitelja na odgovornost

1. Osiguranje sastava policijskih snaga, posebno policije na lokalnom, regionalnom i državnom nivou koji odražava raznolikost populacije i uključuje srazmjeran broj pripadnika manjina u datoj državi. Jednako je važno osigurati raznolikost prilikom zapošljavanja višeg rukovodstva kako bi se osigurale promjene u organizaciji.

2. Osposobljavanje policijskih službenika, inspektora rada, sudija, tužilaca, i njihovih ureda po pitanju rasnog senzibiliteta i borbe protiv sistemske diskriminacije i predrasuda, kao i implicitnih ili eksplicitnih kulturoloških, rodni ili drugih predrasuda tokom rješavanja problema trgovine osobama koje pripadaju manjinama.

3. Primjena principa nekažnjavanja kako bi se osiguralo da žrtve koje pripadaju nacionalnim manjinama ne bivaju proizvoljno hapšene, zlostavljane ili lažno optuživane kroz izradu i provedbu politika rada i mjera kojima će se okončati kazneni progon žrtava za kaznena djela na koja su ih njihovi trgovci natjerali.



Partnerstvo

Promocija kulturne podudarnosti u svim aktivnostima na borbi protiv trgovine ljudima

1. Uspostavljanje međusobnog dijaloga institucija zaduženih za manjinska prava, rodna pitanja, rasnu diskriminaciju i dječja pitanja radi poticanja razumijevanja, nastavka dijaloga i saradnje.

2. Promocija sistematične inkluzije i učešća preživjelih žrtava lidera u zajednici,¹³¹ organizacija civilnog društva koje predvode preživjele žrtve i lidera zajednice u izradi i provedbi zakona, politika rada i mjera na prevenciji trgovine ljudima i zaštiti žrtava koje pripadaju manjinama te u obuci socijalnih službi, policije i vladinih organizacija u oblasti usluga i pomoći utemeljenih na traumi i kulturološki prilagođenih.

3. Osiguranje pravedne i razumne naknade za učešće i doprinos preživjelih žrtava trgovine ljudima koje pripadaju manjinama u izradi politika rada, programa i obuke u oblasti borbe protiv trgovine ljudima.

4. Jačanje saradnje javne vlasti i organizacija civilnog društva specijaliziranih za rodno zasnovano nasilje i diskriminaciju radi boljeg razumijevanja i uklanjanja štetnih praksi koje mogu dovesti do trgovine osobama koje pripadaju manjinama.

127 NRM-ovi ili ekvivalentni sistemi trebaju se temeljiti na ljudskim pravima, rodno osjetljivim i na traumi zasnovanim i na žrtvu i preživjele usmjerenim pristupima te uspostavljeni u svim državama članicama, te bi trebali podrazumijevati najmanje sljedeće: nezavisnog državnog izvjestioca i državnog koordinatora, međuagencijska vijeća, multidisciplinarnu saradnju širom institucija vlasti te saradnju s civilnim društvom i savjetodavnim vijećima za preživjele žrtve. Za dalje smjernice, vidi OSCE/ODIHR, 2022. Državni referalni mehanizmi: Zajednička borba na zaštiti prava žrtava trgovine ljudima, Praktični priručnik, 2. izdanje.

128 Vidi OSCE OSR/CTHB (2023.), Žrtve na prvom mjestu: „Socijalni put“ do identifikacije i pomoći.

129 HCNM, 2006., Preporuke o policijskom radu u multietničkim društvima.

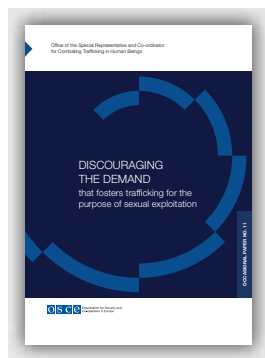
130 OSCE OSR/CTHB (2021.), Kratko izdanje – Uloga nezavisnih državnih izvjestilaca ili ekvivalentnih mehanizama u jačanju borbe država članica protiv trgovine ljudima.

131 Za više informacija, vidi OSCE ODIHR (2023.), Kodeks prakse osiguranja prava žrtava i preživjelih žrtava trgovine ljudima.

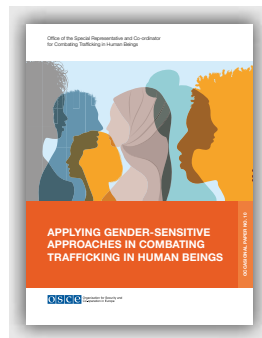
Naše publikacije

Sve publikacije su dostupne na internet stranici:
<http://www.osce.org/cthb>

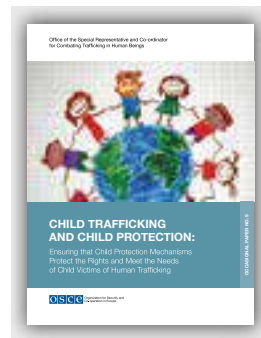
Serija tematskih publikacija



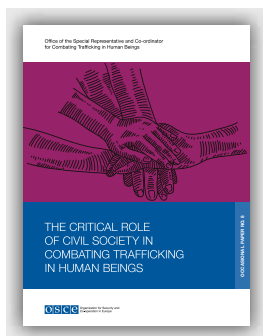
Tematska publikacija 11
 Destimulacija potražnje koja potiče trgovinu ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, 2021
<https://www.osce.org/cthb/489388>



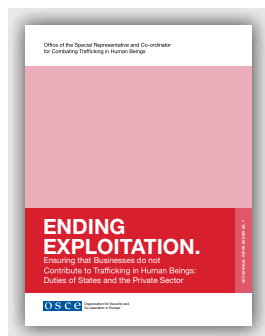
Tematska publikacija 10
 Rodno osjetljivi pristupi u borbi protiv trgovine ljudima, 2021
<https://www.osce.org/cthb/487159>



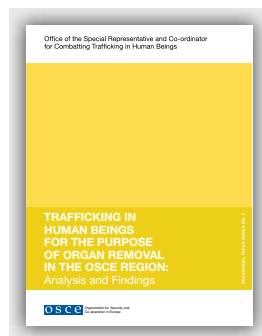
Tematska publikacija 9
 Trgovina djecom i zaštita djece: Osiguravanje zaštite prava i potreba djece žrtava trgovine kroz mehanizme za zaštitu djece, 2018
<https://www.osce.org/cthb/405095>



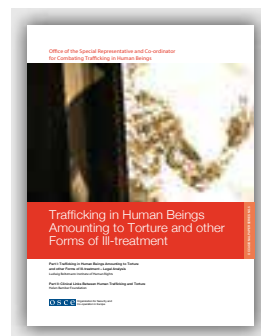
Tematska publikacija 8
 Ključna uloga civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima, 2018
<https://www.osce.org/cthb/405197>



Tematska publikacija 7
 Okončanje iskorištavanja. Osigurati da poduzeća ne doprinose trgovini ljudima: dužnosti država članica i privatnog sektora, 2014
<https://www.osce.org/secretariat/126305>



Tematska publikacija 6
 Trgovina ljudima u svrhu odstranjivanja organa u državama članicama OSCE-a, 2013
<https://www.osce.org/secretariat/103393>



Tematska publikacija 5
 Trgovina ljudima koja predstavlja mučenje i druge oblike zlostavljanja, 2013
<https://www.osce.org/secretariat/103085>



Tematska publikacija 4
 Nezaštićen rad, nevidljivo iskorištavanje: Trgovina ljudima u svrhu kućnog ropstva, (EN/RU/FR), 2010
<https://www.osce.org/secretariat/75804>



Tematska publikacija 3
 Kratak pregled izazova u borbi protiv trgovine ljudima u svrhu radnog iskorištavanja u poljoprivrednom sektoru u državama članicama OSCE-a, 2009
<https://www.osce.org/cthb/37937>



Tematska publikacija 2
 Trgovina ljudima u svrhu radnog iskorištavanja/prisilnog rada i dužničkog ropstva, 2008
<https://www.osce.org/cthb/31923>



Tematska publikacija 1
 Kratak pregled izazova pravnog sistema u borbi protiv trgovine ljudima u svrhu radnog iskorištavanja u državama članicama OSCE-a, 2007
<https://www.osce.org/cthb/24342>

Godišnji izvještaji



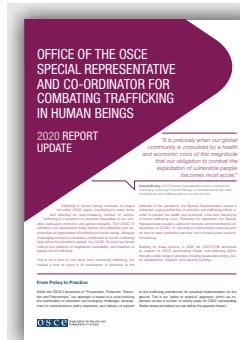
Izvještaj iz 2023
<https://www.osce.org/cthb/568459>



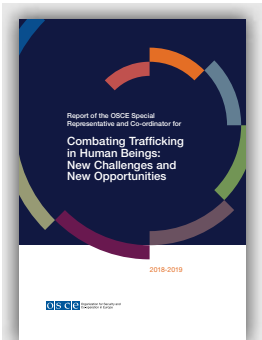
Izvještaj iz 2022
<https://www.osce.org/cthb/536864>



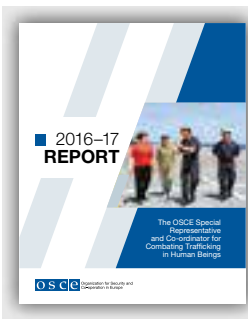
Izvještaj iz 2020-21
<https://www.osce.org/cthb/519279>



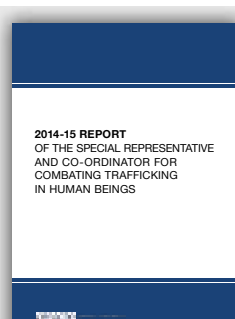
Izvještaj iz 2020
<https://www.osce.org/cthb/474687>



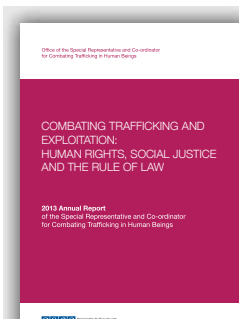
Izvještaj iz 2018-19
<https://www.osce.org/cthb/439712>



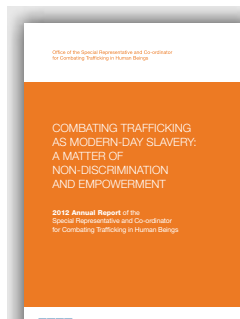
Izvještaj iz 2016-17
<https://www.osce.org/secretariat/360796>



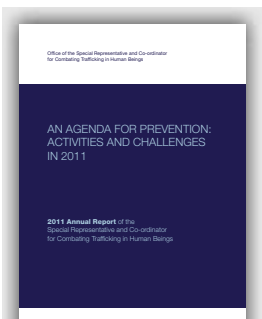
Izvještaj iz 2014-15
<https://www.osce.org/secretariat/210426>



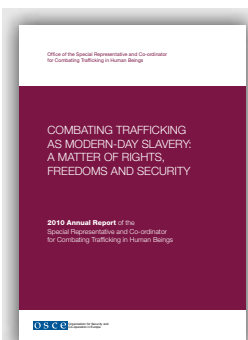
Godišnji izvještaj iz 2013
 Borba protiv trgovine ljudima i iskorištavanja: ljudska prava, socijalna pravda i vladavina prava
<https://www.osce.org/secretariat/109731>



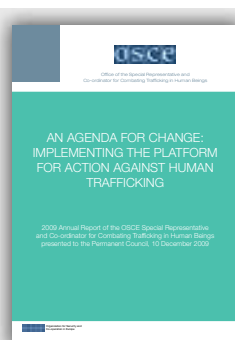
Godišnji izvještaj iz 2012. Borba protiv trgovine ljudima kao modernog ropstva: nediskriminacija i osnaživanje
<https://www.osce.org/secretariat/98249>



Godišnji izvještaj iz 2011. Plan prevencije: trgovina ljudima u svrhu radnog iskorištavanja
<https://www.osce.org/secretariat/86294>



Godišnji izvještaj iz 2010. Borba protiv trgovine ljudima kao modernog ropstva: pitanje prava, sloboda i sigurnosti
<https://www.osce.org/secretariat/74730>



Godišnji izvještaj iz 2009. Plan uvođenja promjena: provedba plana akcije protiv trgovine ljudima
<https://www.osce.org/cthb/40765>

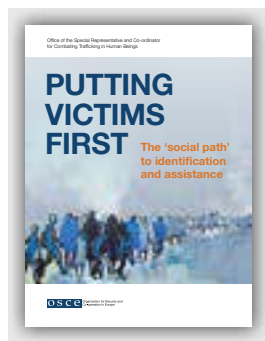


Godišnji izvještaj iz 2008. Aktivnosti na borbi protiv trgovine ljudima u državama članicama OSCE-a: mehanizmi koordinacije i izvještavanja
<https://www.osce.org/cthb/36159>

Ostale publikacije



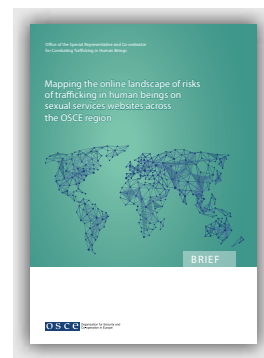
2024
Nevidljive žrtve: veza između invaliditeta i trgovine ljudima
<https://www.osce.org/cthb/568150>



2023
Žrtve na prvom mjestu: „Socijalni put“ do identifikacije i pomoći
<https://www.osce.org/cthb/538452>



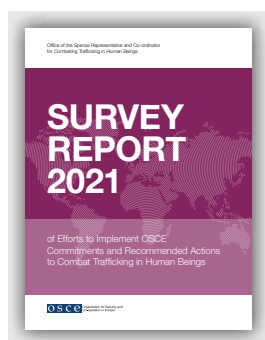
2023
Modernizacija akcijskih planova radi jačanja borbe država članica protiv trgovine ljudima
<https://www.osce.org/cthb/545419>



2023
Mapiranje online rizika od trgovine ljudima na web stranicama za pružanje seksualnih usluga u državama članicama OSCE-a
<https://www.osce.org/cthb/557664>



2023
Zaštita ljudi koji bježe iz Ukrajine: Pregled kurseva na temu borbe protiv trgovine ljudima za osobe prvog kontakta sa žrtvama
<https://www.osce.org/cthb/562572>



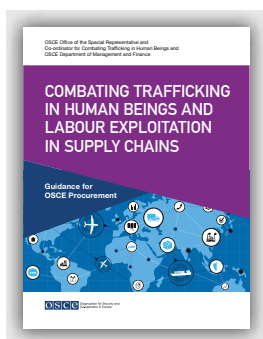
2022
Izveštaj o analizi stepena provedbe obaveza prema OSCE-u i preporuka u borbi protiv trgovine ljudima
<https://www.osce.org/cthb/522934>



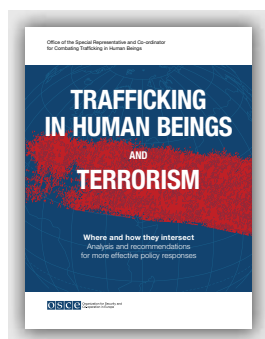
2022
Politike rada protiv trgovine ljudima uz pomoć tehnologije: analiza trenutnih pristupa i razmatranje budućih koraka
<https://www.osce.org/cthb/514141>



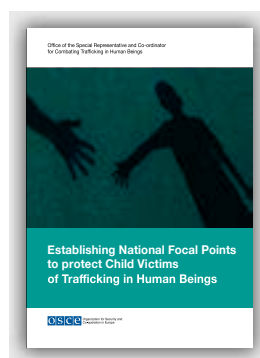
2022
Tri područja djelovanja parlamenata u borbi protiv trgovine ljudima
<https://www.osce.org/cthb/513025>



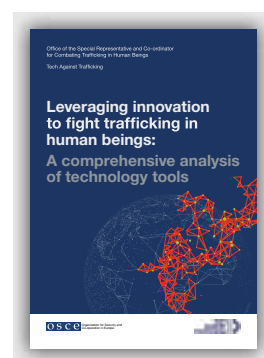
2021
Borba protiv trgovine ljudima i radnog iskorištavanja u lancima nabavke, Smjernice za OSCE, Odjel za nabavku
<https://www.osce.org/cthb/502383>



2021
Trgovina ljudima i terorizam: Gdje i kako se prepliću, Analiza i preporuke za izradu djelotvornijih politika rada
<https://www.osce.org/cthb/491983>



2020
Uspostava državnih kontakt adresa za zaštitu djece žrtava trgovine ljudima
<https://www.osce.org/cthb/472305>



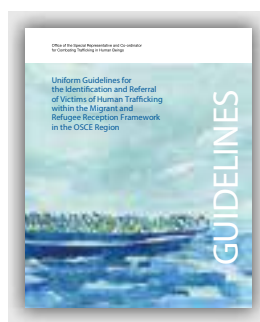
2020
Korištenje inovacija u borbi protiv trgovine ljudima: sveobuhvatna analiza tehnoloških sredstava
<https://www.osce.org/cthb/455206>



2020
Pregled relevantnih materijala i resursa o etičkoj nabavci i prevenciji trgovine ljudima u svrhu radnog iskorištavanja u lancima nabavke
<https://www.osce.org/cthb/450769>



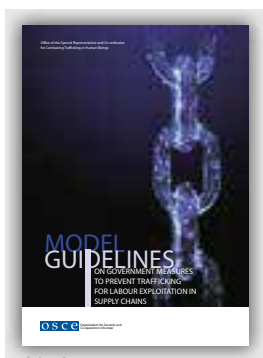
2019
Tragom novca, Pregled resursa i detaljan vodič za finansijske istrage u vezi sa trgovinom ljudima
<https://www.osce.org/cthb/438323>



2019
Jedinstvene smjernice za identifikaciju i upućivanje žrtava trgovine ljudima unutar okvira za prijem migranata i izbjeglica u državama članicama OSCE-a
<https://www.osce.org/cthb/413123>



2019
Pregled obaveza na polju borbe protiv trgovine ljudima usvojenih od strane Ministarskog vijeća OSCE-a
<https://www.osce.org/cthb/440786>



2018
Model smjernica za mjere vlasti u prevenciji trgovine ljudima u svrhu radnog iskorištavanja u lancima nabavke
<https://www.osce.org/cthb/371771>



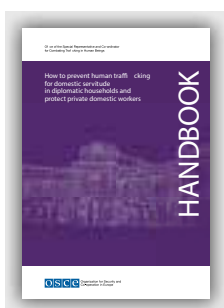
2017
Od prijema do prepoznavanja: identifikacija i zaštita žrtava trgovine ljudima u mješovitim migracijskim tokovima
<https://www.osce.org/secretariat/367061>



2016
Komentar na Akcijski plan OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima (EN/RU)
<https://www.osce.org/secretariat/210391>



2016
Izveštaj o istraživanju iz 2016.
<https://www.osce.org/secretariat/289951>



2014
Priručnik: kako spriječiti trgovinu ljudima u svrhu kućnog ropstva u diplomatskim domaćinstvima i zaštititi privatne radnike u domaćinstvima (EN/FR/ES)
<https://www.osce.org/handbook/domesticservitude>



2013
Preporuke politike rada i zakona radi djelotvorne provedbe principa nekažnjavanja žrtava trgovine ljudima
<https://www.osce.org/secretariat/101002>

Napomene

Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi radi na stabilnosti, prosperitetu i demokratiji u 57 država članica kroz politički dijalog o zajedničkim vrijednostima i kroz praktičan rad koji donosi trajne promjene.

**Ured specijalne predstavnice i
koordinatorice OSCE-a za borbu
protiv trgovine ljudima**

Wallnerstr. 6, 1010 Beč, Austrija,
Tel: + 43 1 51436 6664
Fax: + 43 1 51436 6299
email: info-cthb@osce.org
www.osce.org/cthb

**OSCE-ov Ured za demokratske
institucije i ljudska prava
(ODIHR)**

Miodowa 10 00-251, Varšava, Poljska,
Tel: +48 22 520 06 00
Fax: +48 22 520 0605
Email: office@odihr.pl
www.osce.org/odihr



Organization for Security and
Co-operation in Europe

